

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ
КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня: «магістр»
на тему:

**ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ
ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ НА
УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Виконала:
студентка II курсу, 61 групи
спеціальності 013 «Початкова
освіта»
Дьомкіна Інна Юріївна

Науковий керівник:
к.пед.н., доцент Турчина Ірина
Станіславівна

Роботу подано до розгляду «___» _____ 2024 року.

Студентка

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри *дошкільної та початкової освіти*
протокол № _____ від «___» _____ 2024 р.

Студентка допускається до захисту роботи в екзаменаційній комісії

Завідувач кафедри

(підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Дьомкіна І.Ю. «Використання інтерактивних методів навчання як засобу розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі» Спеціальність 013 Початкова освіта. Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. 2024.

У кваліфікаційній роботі досліджується використання інтерактивних методів навчання як засобу розвитку пізнавальних інтересів учнів початкової школи. Обґрунтовано актуальність застосування інтерактивних методів у контексті сучасної освіти, спрямованої на активізацію освітньої діяльності учнів та формування їхнього стійкого інтересу до знань.

Розкрито сутність поняття «пізнавальний інтерес» та його роль у процесі навчання молодших школярів. Проаналізовано основні види інтерактивних методів, такі як робота в малих групах, мозковий штурм, інтерактивні ігри, дискусії, метод проєктів тощо.

У практичній частині дослідження наведено приклади інтеграції інтерактивних методів на уроках в початковій школі, результати педагогічного експерименту, а також рекомендації щодо їх ефективного впровадження інтерактивних методів навчання.

Результати роботи свідчать про те, що використання інтерактивних методів сприяє підвищенню рівня пізнавальної активності, формуванню позитивного ставлення до навчання та покращенню навчальних досягнень учнів.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання, пізнавальний інтерес, початкова школа.

ABSTRACT

Demkina I. Yu. The use of interactive teaching methods as a means of developing cognitive students of primary school. Specialty 013 Primary Education. T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium». 2024.

The qualification work investigates the use of interactive teaching methods as a means of developing cognitive interests of primary school students. The relevance of the use of interactive methods in the context of modern education, aimed at activating the educational activities of students and forming their sustainable interest in knowledge, is substantiated.

The essence of the concept of "cognitive interest" and its role in the learning process of younger schoolchildren are revealed. The main types of interactive methods are analyzed, such as work in small groups, brainstorming, interactive games, discussions, the project method, etc.

The practical part of the study provides examples of integrating interactive methods in lessons in primary school, the results of a pedagogical experiment, as well as recommendations for their effective implementation.

The results of the work indicate that the use of interactive methods contributes to an increase in the level of cognitive activity, the formation of a positive attitude towards learning and the improvement of students' academic achievements.

Keywords: interactive learning methods, cognitive interest, primary school.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ	
ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ	
ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ НА	
УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	
1.1. Сутність та види інтерактивних методів навчання	11
1.2. Особливості розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі.....	21
1.3. Стан дослідження проблеми у психолого-педагогічній та методичній літературі.....	31
Висновки до розділу 1	37
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ	
ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ	
РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ НА УРОКАХ В	
ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	
2.1. Емпіричне дослідження розвитку пізнавальних інтересів засобами інтерактивних технологій.....	39
2.2. Методичні рекомендації щодо застосування інтерактивних методів навчання як засобу розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі.....	53
Висновки до розділу 2	62
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.75

ВСТУП

Розвиток пізнавальних інтересів та пізнавальної активності молодших школярів – одне з ключових завдань Нової української школи та початкової освіти. Саме в цей період закладається фундамент для подальшого навчання та розвиваються базові навички самостійного мислення, аналізу та синтезу інформації. Одним із найефективніших способів підвищити пізнавальну активність учнів, забезпечити їхню участь в освітньому процесі та стимулювати інтерес до знань є використання інтерактивних методів навчання.

Інтерактивні методи спонукають школярів думати, аналізувати, порівнювати та робити висновки. А вже під час групових дискусій, рольових ігор тощо учні вчаться критично мислити та взаємодіяти з однолітками. Це робить їх більш допитливими, задіює їхні емоції та пізнавальну активність, підвищуючи мотивацію до навчання.

Такі методи заохочують до співпраці, дискусій та обміну ідеями, що має вирішальне значення для розвитку соціальних і комунікативних навичок. У початковій школі діти вчаться працювати в команді, слухати інших і висловлювати свою думку.

Окрім цього, інтерактивні методи дозволяють враховувати індивідуальні особливості кожної дитини. За допомогою них вчитель початкової школи створює ситуації, в яких кожен учень може продемонструвати свої здібності та сильні сторони.

В умовах воєнного стану, у часи нестабільності діти особливо вразливі, тому використання інтерактивних методів стає ще більш важливим. Інтерактивні методи в початковій школі допомагають створити відчуття звичного для дітей життя, в якому вони можуть вчитися, спілкуватися і розвиватися, незважаючи на зовнішні обставини.

Актуальність інтерактивних методів як засобу розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі під час війни полягає в тому, що вони допомагають створити в класі атмосферу довіри та взаємопідтримки. Учні можуть висловити свої почуття занепокоєння та тривоги в групових дискусіях та іграх.

У кризових ситуаціях інтерактивні методи сприяють розвитку адаптивності, співпраці, навичок вирішення проблем і критичного мислення.

Оскільки освітній процес може перериватися (наприклад, закриття школи, дистанційне навчання, повітряні тривоги та перебування учнів школи в укритті), важливо навчити дітей самостійно знаходити та обробляти інформацію. Інтерактивні методи навчання сприяють розвитку таких компетенцій.

Таким чином, інтерактивні методи навчання не лише підвищують ефективність освітнього процесу в початковій школі, а й є особливо важливими в умовах війни, коли вкрай важливо підтримати дітей, забезпечити їхню емоційну та когнітивну стабільність і підготувати до життя в складних ситуаціях.

Питання розвитку пізнавального інтересу учнів завжди було в центрі уваги педагогів, а саме: Н.Бібік, Б.Друзя, Л.Василенко, О.Киричука, О.Савченко, М.Савчин, Л.Сапунова. Зазначені науковці підкреслюють провідну роль пізнавальних інтересів в процесі реалізації навчальної діяльності учнів, засвоєнні ними змісту освіти.

Проблеми використання інтерактивних методів у закладах загальної середньої освіти досліджували такі науковці, як Т.Власюк, Н.Грицай, Л.Галаєвська, В.Заика, О.Кузьма, Т. Лісовська, О.Пометун, Г.Сиротенко та ін.

Незважаючи на значний науковий доробок, особливості впровадження інтерактивних методів як засобу розвитку пізнавальних

інтересів в умовах воєнного стану розкрито не повною мірою. Тому важливість обраної проблеми та її недостатня дослідженість зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи: **«Використання інтерактивних методів навчання як засобу розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі».**

Мета роботи– проаналізувати інтерактивні методи навчання як засіб розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі.

Для досягнення поставленої мети були сформульовані та реалізовані такі **завдання**:

1. здійснити науково-теоретичний аналіз сутності та видів інтерактивних методів навчання;
2. охарактеризувати особливості розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі;
3. проаналізувати стан дослідження проблеми у психолого-педагогічній та методичній літературі;
4. Здійснити емпіричне дослідження рівня розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі та розробити методичні рекомендації щодо застосування інтерактивних методів навчання як засобу розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі.

Об’єкт дослідження – освітній процес у початковій школі.

Предмет дослідження – інтерактивні методи навчання як засіб розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі.

Методи дослідження. Під час проведення дослідження було використано такі методи:

теоретичні – аналіз, синтез і систематизація психологічних і педагогічних праць науковців щодо теоретичного осмислення, обґрунтування ключових дефініцій з проблеми дослідження;

емпіричні – анкетування, спостереження, педагогічний експеримент з метою перевірки ефективності впровадження інтерактивних методів навчання;

методи математичної статистики– статистична обробка результатів експериментальної роботи та їхня інтерпретація.

Практичне значення роботи полягає в тому, що матеріали дослідження можуть бути використані вчителями у процесі організації уроків у закладах загальної середньої освіти, студентами спеціальності Початкова освіта під час проходження педагогічної практики.

Апробацію результатів дослідження здійснено на XI Всеукраїнській науково-практичній студентській інтернет-конференції, яка проходила в УДУ імені Михайла Драгоманова (29 березня 2024 року, м. Київ).

Опубліковано тези:

Дьомкіна І. Особливості використання інтерактивних методів навчання для розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі в період воєнного стану. Науковий простір студента: пошуки і знахідки (ч. 2): матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції (29 березня 2024 року): збірник тез. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова. 2024. 428 с. С.87-91.

Статтю:

Дьомкіна І. Особливості розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі в умовах змішаного навчання в період воєнного стану. Студентський науковий журнал UNIVERSUM. 2024. №8, травень. 380 с. С.319-324.

Експериментальна база: дослідження проводилося на базі Новгород-Сіверського ліцею №1 Новгород-Сіверської міської ради Чернігівської області. В експерименті було задіяно 28 учнів.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (59 найменувань) та 5 додатків. Загальний обсяг роботи становить 95 сторінок, із них 64 сторінки основного тексту, 3 таблиці та 4 ілюстрації.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1.1. Сутність та види інтерактивних методів навчання

Сучасне навчання спрямоване на стимулювання саморозвитку і самовдосконалення кожної особистості, що передбачає створення сприятливих умов для навчання, в яких учні почуваються успішними і відчують свою інтелектуальну спроможність. Головною метою є реалізація інтелектуального потенціалу кожного учня, розвиток природних здібностей і моральних якостей, а також налаштування на активну та творчу самодіяльність. Цей підхід відповідає духовним потребам учнів та задовольняє їхні прагнення до самореалізації та виявлення особистісних якостей. У результаті цього процесу відбувається всебічний розвиток особистості та формування її творчого потенціалу [25].

Нова українська школа – це реформа МОН, яка передбачає створення такої школи, де діти будуть навчатися через діяльність, основна увага спрямована на розвиток компетентностей, а не запам'ятовування фактів. Державний стандарт початкової освіти визначає мету початкової освіти – це всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості [16].

Здобувачі початкової освіти повинні мати навички самостійності, здатність до ефективного спілкування, а також розвинені цінності, які сприяють спільній роботі у групі. Реформи в освіті вимагають нових підходів до організації освітнього середовища, оцінки успішності навчання та використання різноманітних методів і форм навчання [10].

Особливе значення в освітньому процесі мають активні форми і методи, або так звані технології активного навчання. Вони базуються не лише на процесах сприйняття, запам'ятовування та уваги, але перш за все на розвитку творчого та продуктивного мислення, поведінки та взаємодії.

Термін «інтерактивний» походить від англійського слова «interact», де «inter» означає «взаємний», а «act» – «діяти». Інтерактивність вказує на здатність взаємодіяти або знаходитися у стані взаємодії, обміну, діалогу з чимось, таким як комп'ютер або особа. Таким чином, інтерактивними називаються спеціальні засоби та механізми, які забезпечують неперервну діалогову взаємодію [40, с. 48-56].

Термін «інтерактивне навчання» означає специфічний спосіб взаємодії між учасниками освітнього процесу. Існують кілька типів інформаційної взаємодії: внутрішній, коли інформаційні потоки виникають усередині учня та потім передаються у навчальне середовище (це відображає самостійну навчальну діяльність учнів); екстрактивний, коли інформаційні потоки направлені від навчального середовища до учня (як, наприклад, на уроках лекції); та інтерактивний, коли між учнем і освітнім середовищем встановлюється взаємодія (учень реагує на вплив навчального середовища, і навчальне середовище, у свою чергу, реагує на дії учня) посилення [21].

Інтерактивні методи в навчанні спонукають учнів до взаємодії один з одним, сприяють їх активному залученню до освітнього процесу. Головною характеристикою таких методів є їх здатність до активізації учнів, що позитивно впливає на їх засвоєння навчального матеріалу.

Така позиція характеризує наукові пошуки сучасних дослідників інтерактивних методів навчання О. Пометун, Л. Пироженко, які вважають, що сутність інтерактивних методів навчання полягає в організації навчального процесу таким чином, щоб практично всі учні були

залученими до процесу пізнання, мали змогу дискутувати з приводу того, що знають і думають [40, с.165].

Спільна діяльність учнів у процесі пізнання, засвоєння навчального матеріалу означає, що кожен робить свій індивідуальний внесок, відбувається обмін знаннями, ідеями, способами діяльності, причому в атмосфері доброзичливості й взаємної підтримки, що дозволяє не лише здобувати нові знання, а розвиває пізнавальну діяльність.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем. Воно ефективно сприяє формуванню цінностей, навичок і вмінь, створенню атмосфери співпраці, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу.

Інтерактивне навчання базується на постійній та активній взаємодії всіх учасників. Це включає спільне навчання, колективне або групове вчителів та учнів, де обидві сторони рівноправні та рівноцінні. Вчителі виступають як організатори освітнього процесу та лідери групи, а організація інтерактивного навчання включає в себе моделювання реальних ситуацій та використання рольових ігор для спільного вирішення проблем.

Накопичений досвід як у Україні, так і за кордоном, свідчить про те, що використання інтерактивних технологій навчання сприяє збільшенню інтенсивності навчального процесу та активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Це проявляється у необхідності: аналізувати навчальну інформацію, креативно підходити до засвоєння навчального матеріалу, щоб зробити засвоєння знань більш доступним; самостійно знаходити ресурси для вирішення проблем; розробляти стратегії досягнення цілей та планувати конкретні дії; вчитися формулювати власну думку, правильно її висловлювати, аргументувати й дискутувати; вчитися слухати інших людей, поважати альтернативні погляди; моделювати різні соціальні

ситуації, збагачуючи свій соціальний досвід через участь у різних життєвих ситуаціях і їх переживання [25].

У сучасних умовах взаємодія між учнями під час навчання є необхідною вимогою суспільства. Взаємодія між вчителем та дитячим колективом виявляється особливо ефективною та дієвою у своєму спільному зусиллі. Типовою характеристикою педагогічної взаємодії між вчителем і учнями у сучасній школі є впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес. Ці технології спрямовані на розвиток особистості учня не лише через вплив педагога, але й, що має особливе значення, через взаємодію з учнівським колективом.

Досвід показує, що в умовах постійних змін і складних ситуаціях найкраще себе проявляє людина, яка має творчий підхід, гнучкість та креативність, здатність генерувати та використовувати нові ідеї, підходи та рішення. Ця особистість володіє певним набором якостей, таких як рішучість, вміння не зупинятися на досягнутому, сміливість у мисленні та здатність бачити перспективи, що виходять за межі того, що бачать інші.

Щоб виховати саме таку особистість, важливо у своїй педагогічній практиці керуватися провідними ідеями В. Сухомлинського, упроваджувати їх у освітній процес. Відомий український педагог вважав, що навчальний процес у сучасній школі повинен розвивати всемогутню радість пізнання [49].

Тільки коли матеріал зацікавить дитину, вона почне проявляти бажання дізнатися про нього більше. Ефективне навчання стає неможливим без стимулювання пізнавальної активності та розвитку творчих здібностей. Оскільки діти повинні не лише засвоїти певний обсяг знань, а й навчитися спостерігати, порівнювати, розуміти зв'язки між поняттями теми та аналізувати, це можливо лише за допомогою методів, які стимулюють творчі здібності. Таким чином, виникає проблема пошуку ефективних методик та варіативних форм навчання для школярів.

У сучасних умовах, коли освітній процес стає більш гуманізованим і демократичним, принципи навчання, які сформулював В. Сухомлинський, є надзвичайно актуальними. У своїй книзі «Сто порад учителю» він зазначав: «Не існує абстрактної дитини. Мистецтво та вміння викладання та виховання полягають в тому, щоб розкривати потенціал та можливості кожної дитини, забезпечити їй радість від досягнень у навчальній роботі...»[49].

У сучасній педагогічній літературі відсутнє загальноприйняте визначення термінів, таких як «інтерактивне навчання», «інтерактивні методи навчання», «інтерактивні технології навчання» та інші. В одних джерелах ті самі методи навчання, що базуються на взаємодії, називаються технологіями, в інших – методами, а в третіх – прийомами. Ці поняття та їх взаємозв'язок зараз активно обговорюються вченими.

Розглянемо визначення «інтерактивного навчання». Зазвичай різні автори дають різні, або ж подібні за змістом трактування цього поняття. Однак усі дослідники згодні у тому, що інтерактивне навчання є ключовим елементом педагогічного процесу і важливим індикатором для забезпечення зворотного зв'язку. Окрім широкого застосування у практиці, інтерактивне навчання стає предметом психолого-педагогічних досліджень. Тому виникає необхідність чіткого визначення самого поняття «інтерактивне навчання», оскільки різні автори, описуючи чи пояснюючи це поняття, можуть використовувати різні критерії.

У Концепції «Нова українська школа» [17] особлива увага звертається на формування основних ключових компетентностей у школярів, серед яких одне з центральних місць посідає володіння вміннями самостійно вчитися, використовувати різні способи пошуку потрібної інформації в різних джерелах, у тому числі за допомогою комунікативно-інформаційних технологій, самостійно працювати з інформацією, поданою в різних формах.

В «Енциклопедії освіти» під редакцією В.Кременя концепцію інтерактивного навчання описують як форму міжособистісної та педагогічної взаємодії, що втілює базову потребу особистості у включенні до соціального оточення та культури суспільства на основі рівноправного партнерства між вчителем і учнями.

Поняття «інтерактивні методи навчання» увійшли до українського педагогічного наукового дискурсу завдяки О. Пометун та О. Комар. Ці дослідниці присвятили значну увагу науковому вивченню різноманітних аспектів інтерактивного навчання, теорії та практиці застосування інтерактивних педагогічних технологій, зокрема, інтерактивним методам навчання[40].

О. Пометун наголошує, що інтерактивне навчання – це процес взаємонавчання (колективного, групового, навчання в співпраці), де учень і вчитель виступають рівноправними та рівноцінними учасниками навчання, усвідомлюють свої дії, аналізують свої знання, вміння та діяльність[40, с. 198-254].

О. Комар вважає, що «інтерактивний метод навчання – це впорядкований спосіб активної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма учасниками навчального процесу, направлений на досягнення цілей і завдань освіти, який сприяє накопиченню в учасників соціального досвіду спілкування та освоєнню ними соціальних методів організації навчальної діяльності. Це визначення містить всі три ознаки методу навчання: мета – засвоєння змісту освіти, єдність викладання і учіння, тобто бінарність навчання і характер способу засвоєння, направлено на кожний елемент змісту освіти» [27, с.130-139].

І. Луцик визначає інтерактивне навчання як організацію навчального процесу, що ґрунтується на проблемно-пошуковій природі, використовує засоби комунікації та ґрунтується на спільній діяльності, де вчителю властива роль фасилітатора, а учні активно взаємодіють між собою та з

викладачем. Під методами інтерактивного навчання І. Луцик розуміє ті методи, які стимулюють активну взаємодію суб'єкта навчання з навчальним оточенням з метою досягнення певних дидактичних результатів [37,с.17-21].

У сфері інтерактивного навчання знання приймають іншу форму порівняно з традиційним підходом. Застосування інтерактивних технологій дозволяє учневі отримувати інформацію не лише у вигляді готової системи знань, яку передає вчитель, але й через власну активність. Під час взаємодії з іншими учнями та вчителем на заняттях учень освоює різні способи діяльності щодо себе, суспільства та світу загалом, оволодіває різними механізмами пошуку знань у індивідуальній та колективній роботі. Основна мета інтерактивного навчання полягає в створенні умов, за яких учень може самостійно відкривати, засвоювати та будувати знання та власну компетентність у різних сферах життя.

Взаємодія в рамках інтерактивного навчання передбачає відсутність домінування будь-якого учасника навчального процесу над іншим, а також відмову від примату однієї думки над іншою. Під час інтерактивного навчання учні набувають навичок демократичного спілкування, вчать ефективно спілкуватися з іншими людьми, розвивають критичне мислення та навички прийняття обґрунтованих рішень [37].

Останнім часом інтерактивні технології навчання широко використовуються для вивчення різних предметів. Вони вирішують різноманітні завдання, такі як розвиток пізнавального інтересу до предмету, активізація навчальної діяльності учнів під час уроків, сприяння формуванню творчої особистості учня, створення можливостей для взаємного навчання через групові форми роботи. Учитель в цьому випадку виступає як спрямовуючий фактор, спрямовуючи діяльність учнів на досягнення певної мети.

Використання інтерактивних методів в процесі навчання здійснює певний вплив на розвиток учня: підсилює мотивацію навчання, спілкування з однолітками, збагачує життєвий досвід, активізує саморозвиток, дитина усвідомлює потребу в такому спілкуванні-взаємодії. Аналіз наукових досліджень дозволив виокремити завдання, що вирішують інтерактивні методи навчання:

- активне включення кожного учня в процес засвоєння навчального матеріалу;
- підвищення пізнавальної мотивації;
- навчання навичкам успішного спілкування (вміння слухати і чути один одного, вибудувувати діалог, задавати питання на розуміння);
- розвиток навичок самостійної навчальної діяльності;
- визначення провідних і проміжних завдань, вміння передбачати наслідки свого вибору, його об'єктивна оцінка;
- виховання лідерських якостей;
- вміння працювати з командою і в команді;
- приймати на себе відповідальність за спільну і власну діяльність по досягненні результату [43, с.62-68].

Інтерактивні технології навчання – це методи, які передбачають взаємодію, а саме активний обмін інформацією між учасниками навчального процесу або між користувачем та інформаційною системою у реальному часі.

Організація інтерактивних технологій включає в себе використання дидактичних і рольових ігор, моделювання життєвих ситуацій та створення проблемних ситуацій, причому вирішення конкретних проблем переважно здійснюється у груповій формі. Проте важливо відрізнити інтерактивне навчання від групових форм роботи, які компенсують недоліки фронтального та індивідуального підходів. Групова форма роботи означає, що одна людина в групі учнів вчиться, і всі члени групи

працюють над одним завданням разом, а потім відбувається контроль результатів.

Г. Сиротенко вважає, що кооперативна (групова) навчальна діяльність є формою організації навчання в невеликих групах учнів, які об'єднані спільною навчальною метою. У такій організації вчитель керує роботою кожного учня опосередковано, через завдання, які він надає для виконання групою [48, с. 14-18].

Кооперативне навчання відкриває можливості для учнів співпрацювати зі своїми однолітками, задовольняє їхнє природне прагнення до спілкування і сприяє досягненню вищих результатів у засвоєнні знань та розвитку навичок. Ця модель легко і ефективно поєднується з традиційними методами навчання і може бути використана на будь-якому етапі навчання.

Під час роботи в парах можна виконувати такі вправи: обговорити завдання, короткий текст; взяти інтерв'ю, визначити ставлення (думку) партнера до того чи іншого питання, твердження і т.д.; зробити критичний аналіз роботи один одного; сформулювати підсумок теми, що вивчається тощо.

О.Пошетун та Л.Пироженко виділяють такі групи інтерактивних методів навчання:

- методи кооперативного навчання, які передбачають спільну роботу учнів для досягнення спільної мети (робота в групах, парах, «Акваріум» тощо),

- методи колективно-групового навчання, які передбачають спільну роботу великої групи учнів над проєктом або завданням («Мозковий штурм», «Дерево рішень», створення колажів та ін.),

- методи ситуативного моделювання, які полягають у використанні ігрових елементів для активного залучення учнів до освітнього процесу (рольові та ділові ігри, ігри-змагання),

- методи дискусії (дебати, дискусії, «Метод ПРЕС», «Займи/зміни позицію» тощо) [40].

Отже, використання інтерактивних методів має важливе значення в розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів. Вони дозволяють учням краще засвоювати знання, збільшують участь учнів у процесі навчання, а також підвищують їхній інтерес до навчального матеріалу. Учителі в цьому контексті виступають як лідери та організатори, але важливо зазначити, що успішне проектування і проведення уроків з використанням інтерактивних технологій вимагає від учителів компетентності в цих методах та готовності переглядати та адаптувати свою роботу з учнями початкових класів.

Інтерактивні методи навчання надають учням широкі можливості для самореалізації у процесі навчання та відповідають особистісно-орієнтованому підходу найкращим чином. Вони спрямовані на задоволення пізнавальних інтересів та потреб кожної особистості, тому велика увага приділяється організації ефективної багатосторонньої комунікації, де відсутня однобічність і мінімізована концентрація на точці зору вчителя. Учасники такого спілкування проявляють більшу мобільність, відкритість та активність [48].

Методи навчання є категорією, яка знаходиться під впливом історичних та соціальних факторів, оскільки вони зазнають змін у процесі еволюції суспільства. Поступово, змінюються економічні та соціальні умови життя, відбуваються реформи у навчальних закладах, удосконалюється зміст освіти, а також змінюються методи діяльності педагогів та їхніх учнів, що призводить до використання нових інтерактивних методів або вдосконалення традиційних.

Отже, аналіз сучасної наукової літератури дав змогу дійти кількох важливих висновків. Інтерактивне навчання – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету – створити

комфортні умови навчання, в яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Інтерактивне навчання містить в собі чітко спланований очікуваний результат навчання, окремі інтерактивні методи і прийоми, що стимулюють діяльність учнів, різноманітні умови і процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів [49].

Інтерактивне навчання відкриває для всіх учнів можливість співпраці зі своїми ровесниками, дає можливість реалізувати природне прагнення до спілкування, сприяє досягненню високих результатів навчання. Взаємодія учнів стає основою активного навчання. Навчаючись, взаємодіючи з іншими учнями, вони відчувають з їхнього боку емоційну та інтелектуальну підтримку, яка сприяє виходу за межі їхнього нинішнього рівня знань і умінь.

1.2. Особливості розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі

Навчання є важливим засобом сприяння пізнавальній активності. З одного боку, під час освітнього процесу учні збагачуються новими знаннями, що розширює їх розуміння світу. З іншого боку, активна пізнавальна діяльність сприяє розвитку навчальних можливостей учнів, що дозволяє їм використовувати наявні знання не лише у творчому використанні, а й у пошуку нових ідей, що відповідають їхнім потребам у пізнанні.

Молодший шкільний вік вважається вершиною дитинства. У сучасній періодизації психологічного розвитку цей етап охоплює вік від 6-7 до 9-11 років. У цей період відбуваються зміни у способі та стилі життя: з'являються нові вимоги, нова соціальна роль учня та принципово новий вид діяльності – навчальна пізнавальна діяльність, яка стає основною для

молодшого шкільного віку. Саме в цей час формується основна структура навчальної діяльності, її суб'єкт, а також розвиваються бажання та вміння вчитися. Багато педагогів і психологів досліджували поняття навчальної діяльності.

В учнів молодшого шкільного віку пізнавальний інтерес має виразний емоційний характер. Вони прагнуть швидко завершити дію і негайно побачити результат.

Сучасна проблема, пов'язана з дослідженням пізнавального інтересу, полягає в тому, що учень молодшого шкільного віку може затриматися на стадії цікавості, не переходячи до стадії допитливості або не проявляючи її.

Пізнавальний інтерес грає важливу роль у загальному спрямуванні діяльності молодших школярів і може суттєво впливати на формування їхньої особистості. Вплив пізнавального інтересу на особистість реалізується через: рівень розвитку інтересу, який включає його силу, глибину та стійкість, характер інтересу, що може бути багатограним, широким, локальним або з виділенням основних напрямків, місце пізнавального інтересу серед інших мотивів та їхню взаємодію, своєрідність інтересу в пізнавальному процесі, що може проявлятися у теоретичній спрямованості або прагненні до практичного використання знань та зв'язок з життєвими планами та майбутніми перспективами [38].

У молодшому шкільному віці виникає ще одне важливе новоутворення – довільна поведінка. Учень стає самостійним і самостійно обирає свої дії в різних ситуаціях. Основою цього виду поведінки є моральні мотиви, які формуються в цей період. Учень засвоює моральні цінності, намагається дотримуватися певних правил і норм. Часто це пов'язано з егоїстичними мотивами та прагненням отримати схвалення від дорослих або зміцнити свою позицію серед однолітків.

У цьому віці учень вже може оцінювати свої вчинки за їх результатами, що дозволяє йому коригувати свою поведінку та планувати її відповідно. В його вчинках починає проявлятися смислова орієнтація, яка тісно пов'язана з розрізненням внутрішнього та зовнішнього життя [38].

Розвиток особистості молодшого школяра залежить від успішності в школі та оцінок, які учень отримує від дорослих. Як відзначають багато дослідників, у цьому віці дитина особливо чутлива до зовнішніх впливів. Саме завдяки цьому вона засвоює як інтелектуальні, так і моральні знання. Вчитель відіграє значну роль у формуванні моральних норм і розвитку інтересів дітей, хоча ефективність його впливу буде залежати від типу його відносин з учнями. Інші дорослі також займають важливе місце в житті дитини.

Діти молодшого віку прагнуть удосконалювати навички в тих видах діяльності, які є прийнятими та цінуються у групі, що їм подобається, щоб виділитися серед її членів і досягти успіху.

Один з ключових факторів розвитку інтересу до навчання полягає в тому, що учні повинні розуміти необхідність вивчення певного матеріалу. Методика викладання цього матеріалу має велике значення для формування пізнавального інтересу. Розвиток інтересу до навчання є важливим засобом підвищення якості освіти, особливо в початковій школі, коли лише починають формуватися постійні інтереси до різних предметів. Для того, щоб учні навчилися самостійно розширювати свої знання, необхідно виховувати в них інтерес до навчання та потребу у знаннях.

Пізнавальний інтерес є ключовим аспектом формування особистості та визначенням процесу навчання. Цей інтерес відображає загальний розвиток особистості та охоплює всі психічні процеси, такі як сприйняття, пам'ять, мислення тощо. Він є тригером пізнавальної активності учнів і сприяє зростанню їхньої інтелектуальної та соціальної сфери. Під впливом

пізнавальних інтересів активізується освітній процес та особистісна діяльність. Виявлення інтересу до різних предметів, таких як наука, мистецтво чи спорт, визначає певні шляхи освітньої діяльності [35].

Однією з рушійних сил діяльності, поведінки та вчинків особистості є пізнавальний інтерес. Існує багато трактувань інтересу як складного та важливого для особистості психічного утворення. Зокрема, сутність цього поняття розуміється як:

- вибірковість у спрямованості уваги особистості;
- розумова та емоційна активність особистості;
- прояв різних почуттів;
- поєднання емоційних, інтелектуальних і вольових процесів, які здатні підвищити активність у прояві свідомості та здійсненні практичної діяльності;
- ставлення до дійсності, що характеризується активністю та емоційністю у пізнавальній діяльності;
- у вигляді структури, яка містить потреби;
- відношення особистості до об'єкта, предмета пізнання, з визнанням та усвідомленням його значення в життєдіяльності та емоційною привабливістю[10].

Під час вступу до школи та початку навчання різним предметам у дитини виникають нові стимули для розвитку її пізнавальних інтересів. Ці інтереси не є статичними або вродженими явищами, вони формуються через взаємодію з оточуючим світом, а зокрема, через вплив людей, що оточують дитину. Пізнавальний інтерес учнів виявляється у їхній активній зацікавленості у пошуку нових знань про предмети, явища та події. Він супроводжується бажанням глибше розуміти їх характеристики та має майже завжди свідомий характер.

Цей інтерес завжди є емоційно забарвленим (здивування, захоплення, радість від пошуку, переживання успіху, розчарування від невдач), виявляється у вольових діях, пізнанні нових сторін навколишньої дійсності.

Інтерес дитини до різних видів діяльності (українська мова, ЯДС, заняття музикою, технології і т.д.) зумовлений не тільки доступністю і привабливістю цих занять, а й віковими особливостями дітей. Інтерес молодших школярів з віком зростає. Цей ріст залежить не тільки від віку дітей, а й від змісту та методів навчання.

Пізнавальна активність дитини – це її внутрішня готовність до подальшої участі у процесі оволодіння знаннями, вміннями і навичками та виявлення самостійності й творчого підходу до виконання навчальних завдань [29].

У центрі освітнього процесу повинен бути учень. Уміння спілкуватися, співпрацювати, міркувати, аргументувати свої думки та бути самим собою формуються під час навчання на уроках у початкових класах. Одне з ключових завдань початкової школи полягає в тому, щоб діти не лише засвоїли матеріал, а й могли вільно оперувати ним, використовуючи його для вирішення навчальних та життєвих проблем і для розширення свого пізнавального досвіду.

Важливою складовою формування пізнавального інтересу є особистість вчителя, який відповідає за організацію пізнавальної діяльності учнів і має високий рівень педагогічної майстерності. Зацікавленість вчителя, його емоційність у викладанні, ораторські здібності, вміння організувати диференційоване навчання та вибрати відповідний рівень розвитку для кожного учня є ключовими умовами для стимулювання пізнавального інтересу.

Пізнавальний інтерес є фундаментальним для практично будь-якої діяльності, зокрема, у навчанні. Вчителю відомо, що низький рівень інтересу в учнів ускладнює ефективну організацію освітнього процесу, особливо в початковій школі. Практика показує, що знання, представлені у вже готовому вигляді, часто створюють труднощі для учнів у їх використанні для пояснення спостережуваних явищ та вирішення конкретних завдань.

Пізнавальний інтерес стимулює розвиток пізнавальної активності, що сприяє інтелектуальному розвитку дитини, і передбачає не тільки потребу у вирішенні завдань пізнавального характеру, але й необхідність практичного застосування отриманих знань.

Пізнавальний інтерес і активність не дозволяють молодшому школяреві «топтатися» на місці, бути залежним, чекати, поки хтось допоможе, покаже, вирішить за нього. Вона «штовхає» дитину до певних самостійних дій: запитати, відшукати певну інформацію, прочитати, написати, зробити. Недарма активні школярі відзначаються і більшою самостійністю як у розв'язанні навчальних завдань, так і у життєвих ситуаціях. Успішність молодшого школяра у його навчальній діяльності також багато в чому залежить від рівня пізнавального інтересу. Адже учні, які мають достатньо високий рівень розвитку пізнавальної активності та інтересу, прагнуть до знань, і, як правило, гарно навчаються [10].

Крім того, через свій пізнавальний інтерес, дитина вступає у практичні та ефективні відносини з оточуючим світом, що є необхідною умовою для її успішної соціалізації. Проте важливо враховувати, що учні в класі мають різний рівень розвитку своєї пізнавальної активності, а також інтересу до навчання: в когось вона більш виражена, в когось менша.

Цей показник не є постійним навіть для одного конкретного учня, оскільки він не може однаково цікавитись усіма предметами, що вивчаються в школі, усіма видами робіт, які запропоновані вчителем, або

усім матеріалом, що вивчається. Важливо зацікавити дитину, особливо на початковому етапі шкільної освіти. Проте варто розуміти, що цікаве навчання не виключає серйозного та відповідального ставлення до нього, вміння працювати наполегливо та прикладати зусиль. Навпаки, це сприяє цьому [9].

Інтерес до пізнання є самоцінною сутністю людини. Будучи стійкою рисою характеру, пізнавальний інтерес сприяє формуванню особистості в цілому, оскільки під його впливом активніше протікає сприйняття, гострішим стає спостереження, активізуються емоційна і логічна пам'ять, інтенсивніше працює уява.

Умовно всі показники, що характеризують той чи інший рівень розвитку пізнавального інтересу, можна об'єднати у три групи:

1. *Показники інтелектуальної активності*: запитання учня, звернені до вчителя; прагнення учнів за власним бажанням брати участь у діяльності, в освітньому процесі; активне оперування школярами набутими знаннями, вміннями та навичками; прагнення поділитися з оточуючими новою інформацією, отриманою з різних джерел за межами навчальної програми.

2. *Показники емоційних проявів*: переживання учнями гніву, страху, обурення радості, смутку, натхнення, задоволення.

3. *Показники вольових проявів* та регулятивних процесів можуть спостерігатися у специфічних рисах, які характеризують процес пізнавальної діяльності учнів. Ці риси включають у себе здатність до уважного зосередження, вміння використовувати різноманітні підходи для вирішення складних завдань, прагнення до завершення навчальних дій, реакцію на сигнал дзвінка та можливість вільного вибору діяльності.

Згідно з висновками вчених-психологів, інтерес до певних об'єктів та явищ навколишньої дійсності сприяє встановленню зв'язків між суб'єктом та об'єктом. Однак увага людини до різних аспектів життя має

суб'єктивний характер. Тому не кожен аспект, з яким стикається молодший школяр, викликає у нього цікавість. Цікавість виникає лише до того, що стає для нього значущим, цінним та актуальним [28].

На думку Л.Занкова, пізнавальний інтерес у своєму розвитку проходить такі стадії: цікавість, допитливість, теоретичний інтерес, заглибленість, спрямованість.

Цікавість – елементарна стадія вибіркового ставлення, що обумовлена тільки зовнішніми, скоріше обставинами несподіваного характеру, що привертають увагу людини і є початковим поштовхом у виявленні пізнавального інтересу.

Теоретичний інтерес включає у себе бажання зрозуміти складні теоретичні питання та проблеми в конкретних науках, а також використання їх як інструменту для пізнання. Цей рівень активного впливу людини на світ і його переформатування прямо залежить від світогляду та переконань людини у силі та можливостях науки. Цей аспект не лише відображає пізнавальну складову в структурі особистості, але також розглядає людину як активного учасника, суб'єкта та особистість [21].

У педагогічному словнику *допитливість* описується як характерна риса особистості, що виявляється у бажанні розширити та поглибити знання про оточуючий світ і саму себе. З психологічної точки зору, допитливість є рисою особистості, що проявляється у постійному прагненні до глибшого розуміння суті подій і явищ оточуючого світу. Допитливість є важливою складовою інтелектуального розвитку та успішного професійного вибору. У дітей дошкільного віку це часто є природною особливістю розвитку, а у дітей молодшого шкільного віку формується через навчання та заохочення інтересу до різних навчальних предметів і видів людської діяльності[21].

Заглибленість, третій етап пізнавального інтересу, є глибоким, стійким і особисто значущим. На цьому етапі учень усвідомлює наявність свого інтересу і виявляє відповідну пізнавальну активність. Під впливом пізнавального інтересу учень самостійно освоює нові знання, вивчає теоретичні аспекти предмета, самостійно встановлює причини подій, розкриває зв'язки причинно-наслідковості та виявляє певні закономірності.

Спрямованість – четвертий етап розвитку пізнавального інтересу, характеризується свідомим прагненням учнів до глибокого і міцного засвоєння знань, до опанування теоретичних засад науки і застосування їх на практиці [21].

Як показали психолого-педагогічні дослідження, якщо першокласників цікавлять окремі явища і факти, то учні третього – четвертого класу проявляють інтерес до причинно-наслідкових зв'язків. У дівчаток пізнавальна активність та інтерес вищі, ніж у хлопчиків. Але не менш важливо знати, що криється за цим інтересом, тобто якими є мотиви учіння дітей.

За психологічною природою інтерес характеризується активним, діяльним характером, є вольові моменти, бо вольові процеси складають сутність пізнавального інтересу, є важливою його частиною прояву. Також, інтерес може бути протилежним різним за виявленням, своєю дієвістю, що засвідчує не знаходження вольового моменту в інтересі.

На думку Г. Костюка, джерелом пізнавального інтересу людини визначають навколишню дійсність у явищах, середовищах. Відповідно, прояв інтересу можливий з виявленням через відношення до предметів, об'єктів і явищ довкілля, з якими є постійні взаємозв'язок та взаємодія [33].

Зазначається, що фізіологічною основою пізнавального інтересу, який виявляється у вибірковій увазі до певних об'єктів, є конкретний набір нервових зв'язків, що можуть формуватися під впливом умов

життєдіяльності та залежать від стану особистості, її прояву індивідуальності, отриманих вражень та досвіду. У той же час ці зв'язки можуть встановлюватися тоді, коли об'єкт має суттєве значення.

Об'єктом пізнавального інтересу може стати не лише зовнішній предмет для індивіда. Цей інтерес може виникати щодо будь-якого предмета, процесу чи події, які є значущими у повсякденному житті. Таким чином, предметом пізнавального інтересу може бути різноманітна діяльність учнів: навчальна, ігрова, художня, трудова, громадська та інші.

Недиференційований пізнавальний інтерес характеризується відсутністю чіткості визначення предмету, а в елементах ситуації активна участь особистості залежить від конкретних умов співставлення.

У структурі диференційованого пізнавального інтересу визначається відносно чітко визначений предмет пізнання, певні очікування до його вивчення, взаємодії з ним, швидкості в опануванні створеної ситуації з предметом пізнання [38].

Інтерес є формою виявлення пізнавальної потреби, яка забезпечується спрямуванням особистості на розуміння поставленої мети навчальної діяльності. Інтереси властиві тільки людині, тому інтереси, бажання, переконання, потреби відзначають прагнення особистості до виконання певної діяльності.

Варто зазначити, що станом на 2022-2024 роки більшість учнів початкової школи навчаються у змішаному форматі через карантинні обмеження, пов'язані з пандемією COVID-19, а також через повномасштабну війну. Особливо це стосується дітей із тимчасово окупованих територій, які часто мають обмежений доступ до освіти через проблеми з інтернетом та відсутність мобільного зв'язку.

Діти змушені пристосовуватися до нових умов навчання, що супроводжується численними викликами: адаптацією до зміненого ритму

життя, спілкуванням із незнайомими людьми та середовищем, опануванням нових предметів, відсутністю звичних побутових умов, налагодженням стосунків із новими педагогами та однокласниками, а іноді – перебуванням за кордоном, де може виникати мовний бар'єр.

Крім того, учні стикаються із необхідністю засвоєння значного обсягу нової інформації, а також із психологічними труднощами, які можуть виникати через перебування в укриттях чи бомбосховищах під час повітряних тривог [19].

Тому розвиток пізнавальної активності учнів у навчальному процесі в умовах воєнного стану ускладнюється через низку об'єктивних факторів.

Таким чином, пізнавальний інтерес є складовою особистісного розвитку, потреб та основою прагнень особистості, її мотивів і ціннісних орієнтацій, здатність інтересу проявлятися у вибіркового відношенні до навколишньої дійсності та власне до себе. Одним із ефективних засобів формування і розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів є використання інтерактивних засобів навчання.

Отже, пізнавальний інтерес є ключовою характеристикою активності та пізнавальної діяльності учнів, які взаємодіють та взаємно впливають один на одного. Пізнавальна активність є важливою для засвоєння нових знань, практичних вмінь та навичок, включаючи їх застосування в навчальних та практичних ситуаціях. Ця активність виявляється у сприйнятті інформації, зацікавленні у знаннях, виконанні пізнавальних завдань та інших аспектах навчального процесу.

1.3.Стан дослідження проблеми у психолого-педагогічній та методичній літературі

Проблема формування пізнавальних інтересів молодших школярів є однією з найактуальніших в сучасній педагогічній науці, оскільки

активність є важливою передумовою формування та розвитку розумових якостей особистості, її самостійності та ініціативності, навчальної спрямованості у вивченні предметів. Активність молодшого школяра відіграє неабияку роль у пізнавальному процесі і є вирішальною умовою успішної діяльності вихованця та його розвитку.

К. Ушинський наполягав не лише на доцільності, але й на обов'язковості стимулювання та розвитку активності учнів під час навчання. У своїх творах він відзначав: «Нова школа ... потребує, щоб діти, наскільки це можливо, працювали самостійно, а вчитель керував цим самостійним процесом і забезпечував йому матеріал» [54].

Він переконував, що пасивне засвоєння матеріалу не призведе до позитивних результатів, оскільки «діти потребують постійної активності і втомлюються не від самої діяльності, а від її монотонності та одноманітності». Відповідно до його поглядів, організація навчального процесу має сприяти індивідуальному засвоєнню матеріалу кожним учнем, а не обмежуватися колективним підходом, де «труднощі навчання долаються спільними зусиллями». Таким чином, вже у XVIII-XIX відомі педагоги розуміли значення більшої активності і взаємодії учнів і вчителя.

У педагогічній практиці вітчизняної та зарубіжної освіти на початку XX століття з'явилося поняття «активні методи», яке отримало значний розвиток завдяки внеску видатного українського педагога О.Ривіна (1878-1944). В 1918 році в місті Корнін на Київщині він запровадив нову форму організації навчального процесу, яку назвав «Корнінським діалогом», а згодом – «організованим діалогом» або «методом діалогічних поєднань».

Цей метод передбачав роботу учнів у парах, які періодично мінялися, і використовувався більшістю часу на уроці. Вчитель виступав як організатор навчальної діяльності, де періодично надавав коментарі щодо виконання завдань учнями. Робота в парах змінного складу базувалася на обговоренні і дискусіях, уникаючи механічного

запам'ятовування матеріалу. Запровадження активних методів навчання переконало О.Ривіна у тому, що учні краще та швидше засвоюють матеріал, коли мають можливість використовувати його в практичних ситуаціях або передавати іншим [38].

Питання активності як одного з ключових принципів процесу пізнання та необхідності розвитку пізнавального інтересу розглядалося в педагогічній науці вже давно (дослідження В. Сухомлинського, А. Ковальова та інших). Дидакти і методисти одностайно підкреслюють, що пізнавальний інтерес виникає та розвивається в організованій навчальній діяльності, спрямованій на засвоєння знань і формування практичних навичок. Саме тому для досягнення якісного засвоєння учнями навчального матеріалу та підвищення їхньої навчальної успішності необхідно систематично й цілеспрямовано підтримувати пізнавальний інтерес школярів, створювати умови для проблемного здобуття знань і впроваджувати нетрадиційні підходи до навчання [49, с. 172-184].

На важливості й доцільності впровадження в навчальний процес інтерактивних методів наголошує О.Удовенко. Підґрунтям цієї тези виступає той факт, що ці методи «найбільш повно забезпечують комфортні, безконфліктні і безпечні умови розвитку дитини, всебічно реалізують її природний потенціал, виховують особистість, здатну до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення, яка вміє використовувати одержані знання для творчого розв'язання проблем, критично мислити, прагне реалізувати себе» [55, с.11-12].

За словами О.Удовенка, інтерактивні методи навчання мають численні переваги, серед яких значне зростання продуктивності праці за той же період часу, високий рівень ефективності в засвоєнні та розвитку навичок, сприяння розвитку таких аспектів навчальної діяльності, як планування, рефлексія, самоконтроль та взаємоконтроль, стимулювання

співпраці та формування мотивації для навчання, а також розвиток гармонійних взаємин між учнями[55, с.13-14].

Л. Щербина розглядає інтерактивні методи як ключовий інструмент для переходу до педагогіки співробітництва, яка відповідає принципам гуманізації та демократизації освіти, стимулює активізацію пізнавальної діяльності і сприяє розвитку партнерської взаємодії між вчителем та учнями. Цей підхід спрямований на вирішення ряду найважливіших навчальних і життєвих проблем як на соціальному, так і на особистісному рівні. В рамках цього підходу учень виступає як співтворець уроку, а головна стратегія вчителя полягає у виявленні та розвитку його індивідуальних здібностей та інтересів шляхом створення сприятливого середовища[58].

О.Савченко робить акцент на індивідуалізації та диференціації навчання, тим самим створюючи умови для розвитку кожного учня відповідно до його здібностей та інтересів. Спираючись на ігрові методи, вона стверджувала, що використання дидактичних ігор сприяють зацікавленості учнів в освітньому процесі [45].

Як справедливо зауважує педагог, саме в початкових класах молодші школярі мають розвинути бажання навчатися протягом усього життя. На думку вченої, «мотиваційний компонент уміння учнів учитися є базовим для їх становлення як суб'єктів навчання» [45].

Якщо учень молодших класів проявляє цікавість, захоплення та бажання дізнатися більше, а також освоїти матеріал глибше, то процес вивчення світу для нього стає приємним, легким і корисним для подальшого засвоєння знань. О.Савченко рекомендує вчителям використовувати мотиваційну функцію підручника для зацікавлення та мотивації учнів. Ця концепція також може бути застосована до інших засобів навчання [45].

Нині увага педагогів і психологів зосереджується на використанні методів, які б сприяли розвитку засад особистості з урахуванням індивідуальних особливостей усіх учасників освітнього процесу, що вказує на зміну орієнтирів в освітньому просторі. Нова освітня парадигма вибудовується на засадах збереження та розвитку пізнавальних інтересів учнів, їх спрямованості на самовизначення, здатності до адекватного сприймання.

В. Савчук, Л. Ройко у своїх тезах зазначають, що організація інтерактивного навчання школярів передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Технології інтерактивного навчання ефективно сприяють формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дають змогу вчителю стати справжнім лідером учнівського колективу. Під час інтерактивного навчання школярі вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення [46].

На думку В.Заики, найбільш реальною потребою сучасної системи освіти є впровадження таких форм та методів навчання та виховання, що будуть підвищувати інтерес до навчальної діяльності, формувати в учнів позитивне ставлення до навчання, стимулювати позитивну пізнавальну мотивацію. Засобом розв'язання цієї проблеми може стати впровадження в процес навчання молодших школярів інтерактивних технологій навчання, які залучатимуть дитину до активного співробітництва з однолітками та учителем [24].

В. Желанова, В. Теплинська розглядають одну з найбільш актуальних проблем особистісно орієнтованої педагогіки – стимулювання пізнавальних інтересів учнів. Пізнавальний інтерес не є вродженою стійкою властивістю особистості, а формується у процесі життя під

впливом умов і факторів, які сприяють його виникненню й поглибленню. Саме цим і обумовлюється необхідність його стимулювання, у тому числі і в учнів першого класу, яке здійснюється за допомогою таких засобів, як використання дидактичних ігор у процесі навчання; створення ефекту здивування й емоційного захоплення; збагачення програмного матеріалу додатковою інформацією [22].

У педагогіці проблема розвитку пізнавального інтересу пов'язується зі створенням оптимальних умов його розвитку у процесі навчальної та позаурочної діяльності, виборі ефективних методів і прийомів розвитку інтересу як ціннісної особистісної характеристики та основи успішності школярів.

О.Киричук зазначає: «інтереси розрізняють як змістові, що спрямовані на предмет здійснюваної діяльності, і процесуальні – спрямовані на деякі побічні особливості розгортання процесу діяння або на власне процес. Інтереси поділяються також на диференційовані і недиференційовані – за ознакою оформленості щодо предмета та ситуації діяння».

Підґрунтям для розвитку пізнавальних інтересів учнів, є наявність нового у змісті вивчуваного та у підході до його розгляду ситуації розв'язання пізнавальних завдань, міркування, у яких необхідно дитині розібратися самій, прийняти рішення. Як зазначає О.Товкач, розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів сприяє «використання дослідів і спостережень, наочності на уроках (активізуються увага, сприймання, пам'ять, мислення; вона стимулює живе, зацікавлене спілкування дітей з приводу побаченого й почутого, викликає асоціативні зв'язки, розширює і уточнює поверхові і неповні уявлення дітей про рослинний світ), а використання ігор у навчанні допомагає активізувати навчальний процес, розвиває спостережливість дітей, увагу, пам'ять, мислення, збуджує інтерес до навчання» [53].

Однією з особливостей пізнавального інтересу є його здатність активізувати будь-яку діяльність людини. Використовуючи предмети, матеріали, дитина має потребу пізнати їхні властивості. Кожен різновид людської діяльності містить у собі пізнавальне начало, а людина, одухотворена пізнавальним інтересом, виконує свою роботу більш ефективно.

Таким чином, пізнавальна активність є важливою для засвоєння нових знань, практичних вмінь та навичок, включаючи їх застосування в навчальних та практичних ситуаціях. Ця активність виявляється у сприйнятті інформації, зацікавленні у знаннях, виконанні пізнавальних завдань та інших аспектах навчального процесу.

Висновки до розділу 1

Відповідно до завдань нашого дослідження в першому розділі нами здійснено науково-теоретичний аналіз сутності та видів інтерактивних методів навчання, охарактеризовано особливості розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі.

Встановлено, що інтерактивне навчання – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, в яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Інтерактивне навчання містить в собі чітко спланований очікуваний результат навчання, окремі інтерактивні методи і прийоми, що стимулюють діяльність учнів, різноманітні умови і процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів.

Інтерактивне навчання відкриває для всіх учнів можливість співпраці зі своїми ровесниками, дає можливість реалізувати природне прагнення до спілкування, сприяє досягненню високих результатів навчання. Взаємодія учнів стає основою активного навчання. Навчаючись,

взаємодіючи з іншими учнями, вони відчують з їхнього боку емоційну та інтелектуальну підтримку, яка сприяє виходу за межі їхнього нинішнього рівня знань і умінь.

Інтерактивне навчання є одним із ефективних засобів формування і розвитку пізнавальних інтересів молодших. Пізнавальний інтерес є ключовою характеристикою активності та пізнавальної діяльності учнів, які взаємодіють та взаємно впливають один на одного. Пізнавальна активність є важливою для засвоєння нових знань, практичних вмінь та навичок, включаючи їх застосування в навчальних та практичних ситуаціях. Ця активність виявляється у сприйнятті інформації, зацікавленні у знаннях, виконанні пізнавальних завдань та інших аспектах навчального процесу.

Отже, пізнавальний інтерес є важливим утворенням особистості, яке супроводжує людину у процесі її життєдіяльності, формується в соціальних умовах. Важливе значення він має саме у шкільні роки. Особливість пізнавального інтересу в розвитку особистості дитини полягає в тому, що пізнавальна діяльність в конкретній сфері за наявності пізнавального інтересу до неї, активізує психічні процеси особистості, що сприяє певному емоційному підйому. Як наслідок – пізнавальний інтерес виступає в якості важливого мотиву активності особистості, а відповідно, її пізнавальної діяльності.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

2.1. Емпіричне дослідження розвитку пізнавальних інтересів засобами інтерактивних технологій

Дослідно-експериментальна робота з перевірки ефективності розробленої нами методики розвитку пізнавальної інтересів учнів початкової школи шляхом застосування інтерактивних технологій здійснювалась упродовж вересня-листопада 2024 р. на базі 3-А класу Новгород-Сіверського ліцею №1 Чернігівської області.

Для проведення педагогічного експерименту було залучено 28 учнів, з них: контрольна група (КГ) (16 учнів), експериментальна група (ЕГ) – (12 учнів). На уроках з математики, читання, Я Досліджую світ клас ділився на дві групи.

Для проведення нашого дослідного навчання ми окреслили низку умов:

- під час поділу класу на експериментальну та контрольну групи добиралися учні з приблизно однаковим рівнем розвитку пізнавального інтересу;
- навчання у КГ здійснювалося відповідно до традиційної методики;
- в ЕГ навчання проводилося звикористанням системи інтерактивних вправ;
- кількість уроків у контрольних та експериментальних класах була однаковою;

- контрольна перевірка в кінці кожного етапу навчання проводилися як в експериментальній, так і в контрольній групах, за однакових умов, із дотриманням ідентичних критеріїв оцінювання.

Метою педагогічного експерименту було доведення ефективності впровадження інтерактивних технологій для розвитку пізнавальних інтересів на уроках в початковій школі.

Педагогічний експеримент передбачав проведення констатувального, формувального й контрольного етапів.

Метою констатувального етапу педагогічного експерименту було встановити вихідний рівень сформованості пізнавальних інтересів молодших школярів.

Завданнями констатувального етапу педагогічного експерименту визначено:

- визначити рівні розвитку пізнавальних інтересів учнів початкових класів;
- здійснити аналіз роботи вчителів початкових класів щодо активізації пізнавальної діяльності учнів початкових класів.

Під час проведення констатувального етапу експерименту було використано різноманітні методи, що дозволили з'ясувати рівень сформованості пізнавальних інтересів, зокрема:

- анкети;
- бесіди;
- спостереження за учнями у звичних умовах життя і діяльності;
- спостереження за впровадженням в освітній процес інтерактивних методів навчання та інтерактивних технологій;
- письмові та усні характеристики, отримані від учителів.

Розглянемо основні етапи формувального експерименту.

Перший етап – підготовчий. Необхідно визначити мету та гіпотези експерименту. Також на підготовчому етапі відбувається відбір учасників

(класів) для експерименту та контрольної групи. Після цього приступаємо до розробки плану експерименту, вибору інтерактивних методів та платформ, які будуть використовуватися (дискусії, групові завдання, онлайн-вправи тощо), а також створення інструментарію для оцінки пізнавальних інтересів (анкети, тести, спостереження, інтерв'ю).

Наступний, другий, етап – формувальний. Під час формувального етапу приступаємо до проведення уроків із використанням інтерактивних методів в експериментальній групі. Вчитель має відстежувати та фіксувати зміни у рівні пізнавальних інтересів учнів за допомогою спостережень, анкетування або тестування.

Та останній, третій, етап – контрольний. На цьому етапі настав час проведення контрольних зрізів (тестів, опитувань) у експериментальних і контрольних групах. Після проведеного експерименту на цьому етапі відбувається порівняння результатів з початковими даними, а також між експериментальними та контрольними групами.

Діагностика рівня пізнавальних інтересів учнів у початковій школі є важливим елементом освітнього процесу, оскільки вона допомагає вчителю зрозуміти, як учні взаємодіють з навчальним матеріалом, що їх цікавить, та як можна стимулювати їхню активність і залученість.

Пізнавальний інтерес – це стійке і мотивоване прагнення дитини до знання, розуміння й дослідження навколишнього світу. В початковій школі цей інтерес може бути більш або менш вираженим залежно від індивідуальних особливостей учня, характеру викладання та змісту навчальних матеріалів.

Діагностика пізнавальних інтересів має на меті визначення рівня зацікавленості учнів у різних навчальних предметах. Також, виявлення факторів, що впливають на пізнавальний інтерес, як-от зміст матеріалу, методи викладання, особистісні особливості учнів. Крім того, метою діагностики пізнавальних інтересів є розробка індивідуального підходу до

навчання для підвищення ефективності освітнього процесу та моніторинг динаміки пізнавального інтересу з плином часу.

Існує декілька методів для діагностики пізнавальних інтересів учнів у початковій школі. Найпоширеніший метод - анкетування та опитування. Завдяки цьому методу використовуються анкети, які містять запитання про улюблені предмети, теми, активності тощо. Учні можуть також відповідати на запитання щодо того, що їх цікавить або не подобається на уроках.

Одним із широкоживаних нами методів було спостереження. Цей метод дозволяє вчителю визначити, як учні взаємодіють із матеріалом, які аспекти викликають труднощі, і що сприяє підвищенню їхньої активності та мотивації. В ході цього застосування цього методу можна проаналізувати уважність і зосередженість учнів під час виконання завдань, рівень самостійності та ініціативності. Можна оцінити, які методи і форми роботи найбільш ефективно сприяють пізнавальній активності

У процесі проведення спостереження було створено анкету для діагностики рівня сформованості пізнавальної активності за опитувальником Б. Пашнева (Додаток 1). Анкета складається з двох блоків запитань. Перший блок включає 42 запитання, спрямовані на оцінку пізнавальної активності. Другий блок містить 10 запитань, призначених для визначення рівня нещирості або соціально бажаних відповідей.

Аналіз отриманих даних включає визначення інтенсивності пізнавальної діяльності, яка розраховується як сума отриманих балів. Згідно з отриманими результатами за анкетування: від 30 до 52 балів – високий рівень; від 15 до 30 балів – середній рівень; менше 15 балів – низький рівень.

Згідно результатів спостереження проведеного в 3-а класі маємо результати, неведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Результати діагностування формування пізнавальних інтересів учнів експериментальної та контрольної груп

№	Визначення рівня пізнавальної активності	Експериментальна група		Контрольна група	
		Кількість учнів	відсотки	Кількість учнів	Відсотки
1	Високий рівень	3	25%	5	28%
2	Середній рівень	5	42%	6	33%
3	Початковий рівень	4	33%	7	39%

З таблиці 1 бачимо, що високий рівень пізнавального інтересу виявили 3 учні експериментальної групи (25%) та 5 учнів контрольної групи класу (28%). Середній рівень пізнавального інтересу виявили 5 учнів з експериментальної групи (42 %) та 6 учнів з контрольної групи (33%). Початковий рівень пізнавального інтересу характерний 4 учням експериментальної групи (33 %) та 7 учням контрольної групи (39 %).

Схематично результати ми подали у вигляді діаграми (рис.2.1)

Рис. 2.1. Результати діагностування рівня пізнавальних інтересів учнів експериментальної та контрольної груп після спостереження

При початковому рівні учень не проявляє інтересу до навчання, часто відволікається, не виявляє ініціативи.

Середній рівень пізнавального інтересу характеризується тим, що учень виконує завдання, але без особливого ентузіазму, інтерес з'являється лише при певних умовах або в певних ситуаціях.

При високому рівні пізнавальних знань учень активно бере участь у навчальному процесі, задає питання, пропонує власні рішення, проявляє ініціативу та бажання дізнатися більше.

Діагностика пізнавальних інтересів учнів дозволяє створити індивідуальний підхід до навчання кожної дитини, адаптувати зміст уроків до потреб і вподобань учнів, що в свою чергу сприяє більш ефективному засвоєнню знань і розвитку особистості.

Ще одним методом дослідження стало анкетування учнів. Запропонована анкета складалась із чотирьох запитань. Перше питання тестове, а інші три передбачають довільну відповідь учнів.

Анкета:

1. Що більше всього Вам подобається в школі?
 - а) спілкування;
 - б) отримувати освіту;
 - в) дізнаватися про щось нове;
 - г) процес навчання;
 - д) самостійна робота;
 - е) щось інше.
2. Який навчальний предмет найважливіший?
3. Який навчальний предмет найбільш цікавий?
4. Який навчальний предмет корисний для підготовки до життя?

Також ми використовували методику «Пізнавальна активність молодшого школяра за А. Горчинською».

Метою дослідження є оцінка ступеня вираженості пізнавальної активності молодших школярів. Учням роздали бланки стандартизованої анкети з п'ятьма питаннями, що мають можливі варіанти відповідей і запропонували учням вибрати з пред'явлених можливих варіантів відповідей якийсь один.

1. Чи подобається тобі виконувати складні завдання з математики?

а) так; б) іноді; в) ні.

2. Що тобі подобається, коли поставлено питання на кмітливість?

а) «помучитися», але самому знайти відповідь;

б) коли як;

в) отримати готову відповідь від інших.

3. Чи багато ти читаєш додаткової літератури?

а) багато;

б) іноді багато, іноді нічого не читаю;

в) читаю мало.

4. Що ти робиш, якщо при вивченні якоїсь теми у тебе виникли питання?

а) завжди знаходжу на них відповідь;

б) іноді знаходжу на них відповідь;

в) не звертаю на них уваги.

5. Що ти робиш, коли дізнаєшся на уроці щось нове?

а) прагнеш з ким-небудь поділитися (з близькими, друзями);

б) іноді тобі хочеться поділитися цим з ким-небудь;

в) ти не станеш про це розповідати.

Для ефективного визначення розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі ми також використали анкетування за методикою Г. Щукіної.

Мета анкетування – виявити рівень пізнавальної активності в учнів. Ми запропонували учням 5 питань, кожне з яких розкриває один з критеріїв рівня сформованості пізнавального інтересу.

I. Рівень пізнавальної активності

1) Чи цікаво тобі на уроках?

- а) так
- б) не завжди
- в) ні

2) На уроках ти:

- а) завжди сам активно працюєш на уроці
- б) відповідаєш тільки тоді, коли запитує вчитель
- в) не відповідаєш взагалі

3) Що саме тебе цікавить на уроках?

а) мені подобається відповідати на запитання вчителя, виконувати різні справи і завдання

б) виконую завдання, тому що це потрібно, подобається, як пояснює учитель

в) цікаві окремі факти

II. Рівень самостійної діяльності.

4) Коли вчитель на уроці дає завдання для самостійної роботи, ти:

- а) швидко і самостійно виконуєш, з цікавістю
- б) виконуєш з небажанням
- в) копіюєш як у сусіда

III. Вміння долати труднощі

5) Коли при виконанні практичної роботи на уроці, зустрічаєшся з труднощами ти:

- а) намагаєшся самостійно розібратися, без допомоги вчителя
- б) кличеш вчителя
- в) припиняєш виконання завдання

Відповіді дітей оцінюються в балах:

- відповіді групи «А» - 3бали
- відповіді групи «Б» - 2 бали
- відповіді групи «В» - 1 бал.

Учні активно брали участь у анкетуванні та із задоволенням відповідали на питання. Після проведеного дослідження учні жваво обговорювали одне з одним свої відповіді. Результати зазначених анкетувань зобразили у вигляді діаграми 2 (рис. 2.2.)

Рис. 2.2. Результати діагностування рівня пізнавальних інтересів учнів експериментальної та контрольної груп після анкетування

За результатами використаних анкетувань було встановлено три рівні сформованості пізнавальної активності та розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів, які представлені у таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Рівні сформованості пізнавальних інтересів молодших школярів

Рівень	Характеристика рівнів сформованості пізнавальних інтересів початкової школи
Високий	Учні виявляють стійкий інтерес до навчального матеріалу, активно включаються в роботу. Самостійно шукають відповіді на питання, виявляють ініціативу у виконанні завдань, особливо нестандартних або творчих. Часто проявляють допитливість, ставлять питання, висловлюють власні думки та пропонують свої способи вирішення задач.
Середній	Хороша активність на уроці, проявляє інтерес до досліджуваного, самостійність у виконанні завдань, навчальна мотивація не дуже стійка. Їм необхідно постійна ненав'язлива увага вчителя, невелика стимуляція, включення творчих завдань, учні цікавляться новим матеріалом, якщо він викликає їхню природну допитливість
Початковий	Відрізняються нестійкою працездатністю, зайвою емоційністю, підвищеною стомлюваністю, байдужістю до оцінок. Учні виявляють слабкий інтерес до навчання, часто залишаються пасивними на уроках. Виконують завдання тільки за вимогою вчителя, без ініціативи. Зазвичай потребують постійного контролю та допомоги, не проявляють прагнення самостійно шукати відповіді

На рисунку 2.2 бачимо, що високий рівень пізнавальної активності виявляють 5 учнів експериментальної групи та 4 учня контрольної групи класу. Середній рівень активності виявляють 4 учні з експериментальної групи та 6 учнів з контрольної групи. Початковий рівень активності у 3 учнів експериментальної групи, та 8 учнів контрольної групи.

Таким чином, результати роботи дозволили зробити висновки:

1. В учнів переважає початковий рівень пізнавальних інтересів.

2. Учні мають високий рівень пізнавальної потреби.

3. Є необхідність впровадження в освітній процес інтерактивних методів навчання та інтерактивних технологій, що сприятимуть розвитку пізнавальних інтересів.

З метою підвищення рівня розвитку пізнавальних інтересів нами було проведено формувальний етап експерименту, який передбачав використання низки інтерактивних методів (робота в групах, парах, методи «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Асоціативний куц» та ін.) задля розвитку пізнавальних інтересів.

Окрім цього, в якості додаткових стимулів для підвищення пізнавальних інтересів учнів, ми використовували онлайн-вправи, розташовані на різних інтернет-платформах, зокрема WordWall.net та LearningApps., а також ігрові, дослідницькі та наочні методи. Це поліпшувало увагу учнів, зосередженість, урізноманітнювало традиційні письмові види роботи.

Наприклад, на уроках ЯДС при вивченні теми: «Яка роль повітря у природі» використовували ігрові вправи, анімацію та експерименти (фрагмент уроку поданий у Додатку Б).

У процесі групової чи парної роботи під час вивчення теми «Природні зони України» на уроках ЯДС застосовували вправи із платформи Wordwall <https://wordwall.net/resource/54765755>

Вивчаючи тему «Дроби» використовували різноманітні цікаві завдання з платформи <https://www.educ.com.ua/prakt-zavdan/zavd-3-kl/matem-3-kl/chastini-drobi-individualni-kartki.html>.

А під час обчислення трицифрових виразів застосовували інтерактивну платформу WordWall.net. Приклад з використанням інтерактивних онлайн-вправ наведений на рис. 2.3

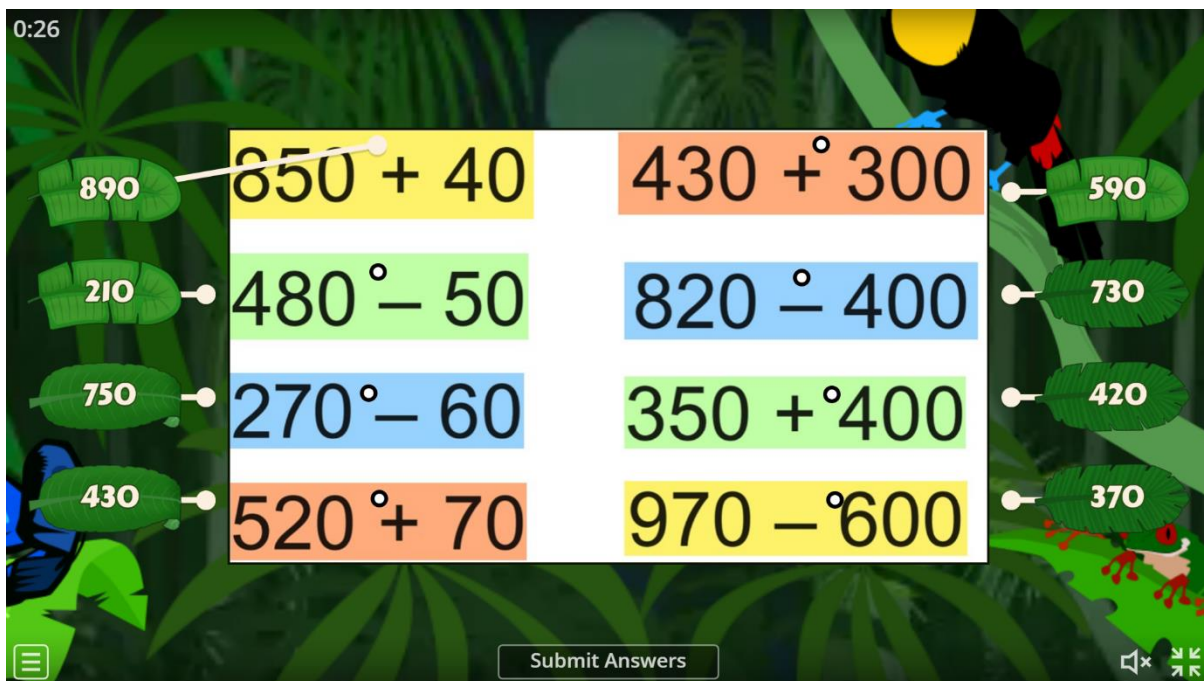

Рис.2.3 Приклад інтерактивних онлайн-вправ на платформі WordWall.net

Як ефективний метод взаємодії ми використовували роботу учнів у групах, парах. Спільно, виконуючи поставлену задачу, діти легше комунікували, домовлялися, була надана можливість висловитися кожному учаснику. Групова робота краще впливає на психологічний стан, знижує рівень тривожності. Для цього об'єднували учнів у групи, кожна група отримувала і виконувала завдання, процесвиконання якого контролювали, направляючи учасників до правильного розв'язання. Дітям цікаво було навчатися, адже вони аналізували різноманітні життєві ситуації, розглядали як ймовірні, так і малоймовірні варіанти, обирали правильний шлях серед багатьох можливих і брали участь у рольових іграх, здобуваючи таким чином власний досвід.

Розробку уроку читанняпредставлено у додатку В.

У межах експерименту ми проводили моніторинг знань, практичних умінь третьокласників. Діагностику проводили через певний час (від

одного до трьох тижнів), спостерігаючи за реакцією дитини у звичайних умовах.

Аналітичний етап експерименту проводився у вересні-листопаді. При проведенні моніторингу рівня пізнавальних інтересів перше обстеження проводилося у вересні, друге у листопаді.

На контрольному етапі педагогічного експерименту після повторного діагностування в ЕГ та КГ отримано результати, які підтверджують ефективність упровадження визначених вище педагогічних завдань експерименту.

У підсумковій таблиці та діаграмі представлено результати проведеного педагогічного експерименту – динаміку розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів з використанням інтерактивних методів навчання в ЕГ та КГ на різних етапах експерименту.

Таблиця 2.3

Динаміка формування пізнавальних інтересів учнів експериментальної та контрольної груп

№	Визначення рівня пізнавальної активності	Експериментальна група		Контрольна група	
		Кількість учнів	відсотки	Кількість учнів	відсотки
1	Високий рівень	6	50%	5	28%
2	Середній рівень	4	34%	6	33%
3	Початковий рівень	2	16%	7	39%

На основі даних, представлених в таблиці 2, можна стверджувати, що ефективність формування пізнавальних інтересів молодших школярів засобами інтерактивних методів навчання в процесі виконаного дослідження підтверджено.

Після впровадження формувальних заходів рівень розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів в експериментальній групі (ЕГ) покращився: кількість учнів із високим рівнем зросла і стала 50%, із середнім також, стало 34 %. Показники низького рівня знизилися— з 33% на початковому етапі експерименту до 16% на контрольному.

Рис. 2.4. Динаміка формування пізнавальних інтересів учнів експериментальної та контрольної груп в ході експерименту

Таким чином, результати експериментальної перевірки підтвердили ефективність формування і розвиток пізнавальних інтересів молодших школярів засобами інтерактивних методів навчання.

Порівняння кількісних показників констатувального та контрольного етапів експерименту підтверджує ефективність запропонованої методики, оскільки в експериментальних групах зросла кількість дітей з високим рівнем сформованості пізнавальних інтересів завдяки використанню інтерактивних методів навчання.

Отже, на основі аналізу результатів надаються рекомендації для вчителів щодо подальшого використання інтерактивних методів у навчанні учнів початкових класів. Це можуть бути конкретні пропозиції

щодо інтеграції певних методик у освітній процес, удосконалення підходів до організації групової роботи, а також розробка нових форм і методів для подальшого розвитку пізнавальних інтересів учнів початкових класів.

2.2. Методичні рекомендації щодо застосування інтерактивних методів навчання як засобу розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі

Інтерактивні методи навчання включають різноманітні підходи, що сприяють активній участі учнів у освітньому процесі. Основна мета таких методів – залучити здобувачів освіти до активної діяльності, що допомагає їм краще засвоювати матеріал і розвивати навички критичного мислення.

Ця взаємодія може відбуватися між самими учнями або між вчителем та учнями. Основна мета всіх інтерактивних методів – спонукати учнів бути активними на уроці, розвивати самостійне мислення і краще засвоювати матеріал. При цьому покращуються не тільки знання учнів, а й їхня зацікавленість у навчанні, командний дух, а також розвиваються системне і креативне мислення.

Зараз активно впроваджуються різноманітні інтерактивні форми роботи для розвитку пізнавальних інтересів.

1) при фронтальній формі роботи: «Асоціативний куш», «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Ажурна пилка», «Незакінчене речення», ;

2) при кооперативній формі роботи: робота в парах («Обличчям до обличчя», «Один-удвох-усі разом»), робота в малих групах, «Карусель», «Акваріум»;

3) інтерактивні ігри: «Рольова гра», «Імітаційні ігри», «Драматизація»; 4) технології навчання у дискусії: «Прес», «Обери позицію», «Зміни позицію», «Дискусія»

Крім того, технології ситуативного моделювання дозволяють проводити нестандартні уроки: урок-дискусія, урок-сюжетна замальовка, урок-дослідження, урок-подорож, урок-звіт, урок-казка, урок-змагання, інтегровані уроки» [29].

Одна з найпростіших форм групової взаємодії – «Велике коло». Процес працює на трьох етапах:

1. Учні розсідаються на стільцях у великому колі, після чого вчитель ставить проблему.

2. Протягом певного часу (зазвичай близько 10 хвилин) кожен учень індивідуально записує свої пропозиції для вирішення проблеми на своєму аркуші.

3. По черзі кожен учень оголошує свої пропозиції, а група мовчки слухає (не висловлює критики) і проводить голосування по кожному пункту – чи включати його до загального рішення, яке фіксується на дошці під час обговорення.

Приєм «Великого кола» оптимальний у випадках, коли можливо швидко визначити шляхи вирішення питання або складові цього рішення.

Приєм «Мікрофон». Надається змога кожному сказати щось швидко, по черзі, висловити свою думку чи позицію.

«Незакінчені речення» – поєднується з вправою «Мікрофон». Приєм «Мозковий штурм» – відома інтерактивна технологія колективного обговорення, широко використовується для прийняття кількох рішень з конкретної проблеми.

«Акваріум» – це форма діалогу, де діти мають можливість обговорити проблему перед усім класом. Малий групі вибирає того, кому вони можуть довірити вести діалог з даною проблемою. Іноді це можуть бути декілька осіб, які виявили бажання це зробити. Усі інші учні виступають у ролі глядачів.

Технологія «Акваріум» передбачає, що кілька учнів відтворюють ситуацію в колі, тоді як інші спостерігають і аналізують. Цей метод дозволяє школярам спостерігати своїх ровесників збоку, щоб побачити, як вони взаємодіють, реагують на чужі думки, вирішують конфлікти, аргументують свої погляди і т. д.

Під час використання цього методу необхідно враховувати психологічні особливості молодших школярів, які не можуть довгий період пасивно спостерігати за діяльністю інших. Тому час виконання такої вправи має становити не більше 7-10 хв.

«Карусель» як інтерактивний метод роботи з апаратом орієнтування. Суть методу полягає в можливості зібрати інформацію щодо розуміння пристрою орієнтування, перевірити навички користування підручником та залучити всіх учнів класу до активної участі у цьому процесі.

«Карусель», коли утворюється два кільця: внутрішнє і зовнішнє. Внутрішнє кільце – діти сидять нерухомо, а зовнішнє - учні через кожні 30 секунд змінюються. Таким чином, вони встигають проговорити за кілька хвилин декілька тем і постаратися переконати в своїй правоті співрозмовника.

«Групування», або «асоціативний кущ» – це метод, що спонукає учнів вільно й відкрито мислити на певну тему. Він стимулює їхнє мислення, допомагає встановити зв'язки між поняттями та актуалізувати опорні знання й вміння. Може бути використаний на стадії рефлексії, для підбиття підсумків з вивченої теми чи розділу певної дисципліни.

Щоб організувати цю роботу, спочатку обирається тема з широким потенціалом для асоціативного мислення, яка цікава для учнів. Потім записується ключове слово або фраза посередині аркуша паперу, на слайді чи на дошці. Після цього учні записують слова та фрази, що приходять їм на думку згідно з темою. Коли всі ідеї та асоціації записані, учасники

встановлюють зв'язки між поняттями. Потім 4-5 учнів представляють свої асоціації, а інші обговорюють результати роботи в класі або у парах [47].

Гра «Броунівський рух» припускає рух учнів по всьому класу з метою збору інформації за запропонованою темою.

«Дерево рішень» – клас ділиться на 3 або 4 групи з однаковою кількістю учнів. Кожна група обговорює питання і робить записи на своєму «дереві» (аркуш ватману), потім групи міняються місцями і дописують на деревах сусідів свої ідеї.

Створення доброзичливого емоційного фону в діяльності вчителя та учнів стимулює розвиток пізнавальних інтересів. Заняття слід планувати з урахуванням індивідуальних і вікових особливостей дітей. Це допомагає належно визначити обсяг і зміст навчального матеріалу, розробити відповідні методи та засоби навчання, а також визначити шляхи індивідуальної диференціації підходу до учнів різних груп у навчальному процесі [47].

На уроках у початковій школі доцільно використовувати різні активності. Ефективними інтерактивними методами навчання є інтерактивні стратегії навчання для заохочення мовлення. Розглянемо такий метод як виступ у парах. Вчитель має поставити питання з певної теми, об'єднати учнів у пари і дати їм час для обговорення завдання, а потім для представлення своїх думок. Така вправа допомагає дітям краще запам'ятовувати інформацію і звикати до публічних виступів.

Також, одним з інтерактивних методів, який сприятливо впливає на розвиток пізнавальних інтересів у молодших класах є мозковий штурм, який зазвичай проводиться під час групових занять. Цей метод сприяє створенню нових ідей і допомагає учням навчитися співпрацювати та вчитися один від одного.

Під час обговорення учні діляться на групи і обговорюють певну тему. Вчитель стежить за обговоренням і, якщо потрібно, направляє його.

Необхідно заохочувати активну участь та співпрацю між членами кожної групи. Всі мають можливість вчитися на досвіді один одного.

Індивідуальна діяльність учнів характеризується декількома методами навчання як засобу розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі. По-перше, підсумкове письмове завдання. Цей метод рекомендується використовувати наприкінці уроку. Вчитель може попросити учнів письмово відповісти на конкретне питання або зазначити, що було для них найважливішим з того, що вони дізналися сьогодні. На наступному уроці запитати, чи пам'ятають вони, що записали на листочках.

По-друге, робота над помилками. При використанні цього методу учням показують їхні помилки та перевіряють, чи можуть вони самостійно визначити правильну відповідь. Цей метод ефективний для повторення матеріалу з попередніх уроків, що допомагає краще його засвоїти і активізує пам'ять і мислення.

Ще одним ефективним методом навчання як засобу розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі є опитування. Працюючи з цим методом необхідно підготувати список питань з актуальної теми та попросити учнів відзначити ті питання, на які вони не знають відповіді. Також можна підготувати ресурси для опрацювання кожного з цих питань (тексти, таблиці, вправи, відео тощо). Нехай учні самостійно заповнять свої прогалини.

Не останнє місце займає такий інтерактивний метод, як «запитай у того, хто знає». Використовуючи його необхідно дати учням завдання для самостійного вирішення, а через деякий час надати правильну відповідь. Нехай піднімуть руки ті, хто правильно вирішив завдання. Ті, хто не впорався, можуть підійти до тих, хто знайшов правильну відповідь, і отримати пояснення.

Застосуванню інтерактивних методів навчання як засобу розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі позитивно сприятиме робота в парах. Є декілька різновидів такого виду спільної роботи, наприклад: зміна партнерів, учитель і учень, представлення роботи партнера, зворотні дебати, оптиміст/песиміст та експертна оцінка. Розглянемо кожний вид окремо.

Зміна партнерів характеризується розподілом учнів на пари для обговорення конкретного питання. Потім вчитель може попросити їх помінятися партнерами, щоб поділитися своєю думкою та думкою першого партнера з новим співрозмовником.

Працюючи з методом роботи з парах учитель і учень, один учень у парі бере на себе роль вчителя, а інший – учня. Головна мета цієї вправи – повторити попередній матеріал. Учень у ролі вчителя записує ключові факти або основні моменти з минулого уроку. Учень у ролі учня перевіряє записане і додає свої коментарі. Потім одна пара презентує свою роботу перед класом, а інші можуть доповнити те, що не було озвучено.

Представлення роботи партнера можливе після виконання індивідуального завдання. Необхідно об'єднати учнів у пари, щоб вони могли презентувати свої проєкти один одному. Після цього учні презентують перед класом роботу свого партнера. Це можуть зробити ті, хто вважає роботу партнера цікавою або зразковою [47].

Зворотні дебати об'єднують учнів початкових класів у пари з протилежними поглядами на певне питання. Вчитель може запропонувати їм дебатовати, але захищати не свою власну позицію, а протилежну. Це допоможе учням відійти від власних переконань, розширити своє мислення і навчитися бачити питання з різних точок зору.

При роботі з методом «оптиміст/песиміст» в парах учні обговорюють певну тему, приймаючи на себе роль оптиміста або песиміста. Така емоційна складова та «проживання» теми під час

обговорення допомагають краще зрозуміти себе і розкрити свій потенціал та показати рівень пізнавального інтересу. Після обговорення можна записати оптимістичні та песимістичні погляди та показати, що життя не завжди однозначне [49].

Пропрацьовуючи метод експертної оцінки вчитель може попросити учнів початкових класів написати есе на певну тему і обмінятися роботами зі своїм партнером або сусідом по парті. Партнер має відзначити сильні та слабкі сторони есе і запропонувати покращення. Це дозволить учням навчитися один у одного.

Не останнє місце серед застосування інтерактивних методів навчання як засобу розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі займає групова діяльність. Працюючи з методом ротації ми маємо поділити клас на кілька груп і організувати робочі куточки. У кожному куточку бажано розмістити дошку або ватман із запитанням. Кожна група пише відповідь на своєму аркуші, а потім переходить до наступної дошки. Там вони записують свою відповідь під відповіддю попередньої групи. Процес продовжується, доки всі групи не опрацюють усі питання. Це допомагає учням навчитися всебічно аналізувати питання та ефективно працювати в команді [19].

Методом групової діяльності визначення переможця клас ділять на 4 групи та доручають їм обговорення певної проблеми. Після цього одна з груп презентує свої висновки іншій групі. Разом вони вибирають найкращий варіант і представляють його класу. Дві інші групи роблять те ж саме. Потім весь клас обирає найкращу відповідь серед представлених чотирьох.

Також серед інтерактивних методів групової діяльності можна виокремити, наприклад, обговорення фільму. Учні в групах обговорюють приклади фільмів, у яких відображені поняття або події, розглянуті на уроці. Вони мають проаналізувати, як режисер підкреслив певну

проблему, чому він зробив це саме так і яким іншим способом можна було б висвітлити тему. Можливо, варто попросити учнів переглянути фільми заздалегідь або показати певні сцени під час заняття. Можна підібрати фільми, що ілюструють історичні чи географічні події, біографії відомих людей тощо.

При застосуванні інтерактивних методів навчання як засобу розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі можна використовувати також інтерактивну ігрову діяльність. Наприклад, кросворд. Ця активність особливо підходить для повторення матеріалу. Вчитель може запропонувати учням вирішити кросворд, створений вчителем, або запропонувати їм скласти власний. Після цього учні обмінюються кросвордами і розгадують їх [39].

Наступний вид, це гра «Хто/що я?». Добровольцям з учнів прикріплюють на лоб або на спину папірець із терміном з вивченої теми. Учень має ставити питання, на які інші відповідають лише «так» або «ні».

У процесі реформування нової української школи перед учителем постає завдання виховати учня, який був би здатний спочатку самостійно навчатися, а потім творчо й самостійно працювати та жити. У школі учень повинен насамперед навчитися самостійно визначати мету та знаходити способи її досягнення.

Різні види самостійних вправ (навчальних, тренувальних, контрольних) дозволяють вчителю визначити фактичний рівень знань учнів. Класний керівник початкових класів може проводити індивідуальні самостійні роботи, використовуючи різноманітні роздаткові матеріали з різних предметів. Учні зазвичай вставляють чистий аркуш, на якому виконують поставлене завдання, або вирішують задачу, після чого здають роботи на перевірку. Учителька перевіряє результати виконаних завдань на тому ж уроці, аналізуючи помилки. Вона завжди має враховувати індивідуальні можливості кожного учня та практикувати диференційовані

завдання. Наприклад, при розв'язуванні задач клас можна поділити на три групи.

Процес засвоєння нового матеріалу неможливий без використання таких розумових операцій, як аналіз, синтез, порівняння, виділення ключових ознак та узагальнення. Для стимулювання мислення та активності учнів вчитель має ставити питання: «Що?», «Як?», «Чому?», «Чому ти так думаєш?», «Чому саме так, а не інакше?», «Що станеться зі світом, якщо люди втратять віру?»... Вчитель також має пропонувати пізнавальні завдання, створювати незвичні, нестандартні ситуації, які викликать здивування та захоплення в учнів початкових класів.

Основним завданням педагога на кожному уроці в початковій школі є стимулювання пізнавальної діяльності учнів. Тому, плануючи урок, учитель спершу повинен вирішити, як найкраще організувати подачу нового матеріалу – через пояснення, евристичну бесіду, відкриття, роздуми, розв'язання проблеми або самостійну роботу. Важливо перетворити кожен урок на простір для спілкування та мислення, де істина виникає в процесі дискусії та діалогу.

Таким чином, перевагами інтерактивних засобів для розвитку пізнавальних інтересів є:

1. Розширення пізнавальних можливостей учнів. Інтерактивні методи заохочують активну участь учнів чи студентів у навчальному процесі. Наприклад, завдяки ігровим симуляціям, віртуальним лабораторіям або інтерактивним презентаціям, учні можуть самостійно експериментувати, що стимулює інтерес до нових знань.

2. Високий рівень засвоєння знань. Багато інтерактивних засобів (освітні платформи, додатки, адаптивні програми) підлаштовуються під рівень знань та темп навчання кожного учасника. Це дозволяє більш ефективно засвоювати матеріал.

3. Учитель без зусиль може проконтролювати рівень засвоєння знань учнів. Інтерактивні платформи дозволяють отримувати миттєвий зворотний зв'язок, що сприяє більш швидкому виправленню помилок і розумінню матеріалу.

Загалом використання інтерактивних технологій дозволяє зробити процес навчання молодших школярів цікавішим та ефективнішим.

Висновки до розділу 2

Для визначення початкового рівня розвитку пізнавальних інтересів на уроках в учнів початкової школи було проведено констатувальний етап експерименту. Дослідження базувалося на розробленій нами методиці, яка включала використання комплексу інтерактивних методів навчання. У контрольному класі застосовувалися традиційні підходи, зокрема: анкетування, спостереження.

Після впровадження формувальних заходів рівень розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів в експериментальній групі (ЕГ) покращився: кількість учнів із високим рівнем зросла до 50%, із середнім знизилася до 34 %. Показники початкового рівня знизилися – з 33% на початковому етапі експерименту до 16% на контрольному.

Інтерактивні методи навчання відіграють ключову роль у розвитку пізнавальних інтересів учнів початкових класів, оскільки вони спрямовані на активне залучення дітей у навчальний процес. Завдяки інтерактивним методам учні стають не просто пасивними слухачами, а активними учасниками, які взаємодіють з матеріалом, вчителем та однокласниками. Це створює середовище, де навчання стає цікавим, динамічним і мотивуючим.

Варто зазначити, що інтерактивні методи дозволяють учням краще розуміти та засвоювати інформацію через практичне застосування знань,

дискусії, обмін ідеями та досвідом. Вони розвивають критичне мислення, творчість і здатність до самостійного навчання. Учні, які беруть участь в інтерактивних заняттях, частіше проявляють інтерес до дослідження нових тем, що в свою чергу підвищує їхню загальну зацікавленість у навчанні.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі досліджено актуальну проблему розвитку пізнавальних інтересів на уроках в учнів початкової школи засобами інтерактивних методів.

1. Науково-теоретичний аналіз сутності та видів інтерактивних методів навчання дозволив зробити висновок, що інтерактивні методи навчання – це сукупність педагогічних прийомів, які передбачають активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу, спрямовану на досягнення спільних цілей навчання. Використання інтерактивних методів дозволяє учням бути не пасивними споживачами знань, а активними учасниками їх здобування.

Інтерактивні методи представляють собою широкий спектр педагогічних інструментів, які можуть бути класифіковані за різними критеріями: за кількістю учасників (індивідуальні, парні, групові), за характером діяльності (дискусії, рольові ігри, проектна діяльність), за рівнем самостійності учнів тощо.

У своїй роботі ми дотримувалися класифікації, авторами якої є О.Пометун та Л.Пироженко: методи кооперативного навчання, методи колективно-групового навчання, методи ситуативного моделювання, методи опрацювання дискусійних питань.

2. Розвиток пізнавальних інтересів учнів початкової школи має свої особливості, пов'язані з віком. Молодші школярі відзначаються природною допитливістю, прагненням до активної діяльності та емоційним сприйняттям світу. Для успішного розвитку пізнавальних інтересів необхідно створювати таке освітнє середовище, яке б максимально враховувало ці особливості. Використання інтерактивних, ігрових методів, проектної діяльності та створення ситуацій успіху дозволяють зробити освітній процес цікавим, що, в свою чергу, сприяє формуванню стійкого інтересу до навчання.

Розвиток пізнавальних інтересів учнів початкової школи залежить від багатьох факторів, таких як педагогічна майстерність вчителя, особливості навчального середовища, вікові особливості учнів, використання інтерактивних методів навчання та співпраця школи і родини. Для успішного розвитку пізнавальних інтересів необхідно створювати умови, які б стимулювали допитливість учнів, заохочували їх до самостійного дослідження і сприяли формуванню стійкого інтересу до навчання.

3. Проведений аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури свідчить про інтерес дослідників до проблеми використання інтерактивних методів навчання як засобу розвитку пізнавальних інтересів учнів початкової школи. Більшість досліджень (О.Пометун, О.Савченко, О.Удовенко та ін.) підтверджують ефективність інтерактивних методів у стимулюванні допитливості, розвитку критичного мислення та творчих здібностей учнів. Науковці зазначають, що інтерактивні методи активізують пізнавальну діяльність учнів, стимулюючи їх до самостійного мислення, дослідження та творчості.

4. Нами було проведено емпіричне дослідження рівня розвитку пізнавальних інтересів учнів на уроках в початковій школі. Експеримент проводився у Новгород-Сіверському ліцеї №1 Новгород-Сіверської міської ради Чернігівської області. В експерименті було задіяно 28 учнів. Результати констатувального експерименту засвідчили, що високий рівень пізнавального інтересу мають 25% учнів ЕГ та 28% учнів КГ, середній рівень 42% ЕГ та 33% КГ, тоді як початковий рівень характерний для 33 % ЕГ та 39 % КГ.

Після впровадження формувальних заходів рівень розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів в експериментальній групі (ЕГ) покращився: кількість учнів із високим рівнем зросла на 25%, на 8%

знизився відсоток учнів із середнім рівнем, на 17% знизилися показники учнів з початковим рівнем.

4. Результати дослідження підтвердили необхідність розробки рекомендацій для вчителів щодо використання інтерактивних методів у навчанні дітей молодшого шкільного віку. Ми встановили необхідність інтеграції інтерактивних методів в освітній процес, вдосконалення підходів до групової роботи та розробки нових форм і методів для подальшого розвитку пізнавальних інтересів учнів молодшого шкільного віку на уроках в початковій школі.

Інтерактивні методи навчання є важливою складовою сучасної української освіти та нової української школи, оскільки заохочують активну участь, пізнавальну зацікавленість та розвиток важливих життєвих навичок в учнів. Вони стають потужним інструментом забезпечення якісного, інноваційного та інклюзивного навчання в контексті глобальних і національних викликів, а тому є необхідною і важливою складовою української освіти.

Проведене дослідження не претендує на глибокий та всебічний розгляд усіх аспектів використання інтерактивних методів як засобу розвитку пізнавальних інтересів учнів. Перспективними напрямками є дослідження шляхів підвищення пізнавального інтересу учнів початкових класів в умовах воєнного часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми професійної освіти: навчально-методичний посібник / укл. О.А.Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2018. 352 с.
2. Божук С. Психолого-педагогічні умови розвитку пізнавального інтересу молодших школярів. Актуальні питання дошкільної та початкової освіти. Кривий Ріг, 2019. Вип. 2. С. 124-127.
3. Василь Сухомлинський в діалозі з сучасністю: колективна монографія / упоряд.: Березівська Л. Д., Марусинець М. М., Сухомлинська Л. В. / Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2020. 240 с.
4. Васильєва О. В. Організація інтерактивного навчання в початковій школі/ Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Серія «Педагогічні науки». 2015. Вип. 67. С. 80–85.
5. Ватуляк О. З. Використання інтерактивних технологій на уроках у початковій школі. Бібрський ОЗЗСО І – III ст. ім. Уляни Кравченко 2020. 58 с.
6. Власій. О., Дудка., О. Стефанишин М. Інтерактивні технології як засіб підвищення ефективності навчання. Гірська школа Українських Карпат. Івано-Франківськ, 2020. № 23. С. 128–132.
7. Власюк Т. Г. Грицай Н. Б. Використання інтерактивних технологій навчання на уроках біології. *Наука, освіта, суспільство очима молодих: Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих науковців*. Рівне: РВВ РДГУ. 2019. С. 26-28. Бондарчук Є. Інтерактивні технології – шлях до створення ситуації успіху у навчальній діяльності молодшого школяра. Початкова школа. 2017. №11. С.1-3.
8. Водолазська Т. Методи пізнання свого довкілля вибирають діти. *Початкова школа*. 2019. № 3. С.38–45

9. Волянук А. Мотивація як фактор підвищення навчальної успішності молодших школярів. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2020. Том 1. № 27. с.241–248.

10. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та інші. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ.: Видавництво «Алатон», 2019.128 с.

11. Впровадження інноваційних педагогічних підходів, методів та технологій на уроках виробничого навчання у закладах професійної освіти: Методична розробка/ укладач Кураш Н.О. Суми. 2019.79 с.

12. Галаєвська Л. В. Інтерактивні методи навчання української мови. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки за 2022 рік Інститут педагогіки НАПН України, Пед. думка, м. Київ. С. 93-94

13. Гільберг Т., Тарнавська С., Павич Н. Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах. Київ: Генеза, 2020. 256 с.

14. Гільберг Т. Сак Т. Навчально-дослідницька діяльність на уроках природознавства. *Учитель початкової школи*. 2014. №7-8. С. 15-17.

15. Гомонюк А.Г. Нестандартні уроки як засіб формування пізнавального інтересу молодших школярів. Науковий пошук студентів ХХІ ст.: актуальні питання гуманітарних і соціально-економічних наук. За матеріалами ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2018. 260 с. С. 93-96

16. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>

17. Діагностика та компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті України: методичні рекомендації (2023). За загальною редакцією О. М. Топузова. Київ : Педагогічна думка. <https://doi.org/10.32405/978-966-644-736-7-2023-190>(дата звернення 10.10.2024)

18. Діагностика та механізми подолання втрат у навчанні молодших школярів. Методичні рекомендації [Електронне видання]/ кол. автор.; за загальною редакцією О.М. Топузова; укл. О. В. Онопрієнко - Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2023. 146с.

19. Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022/2023 навчальному році. ДСЯО, 2023. URL: <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/yakist-osvity-v-umovah-viyny-web-3.pdf>(дата звернення 10.10.2024)

20. Енциклопедія освіти. Гол. ред. В. Г. Кремень. Київ, Юрінком Інтер. 2008. 1040 с.

21. Жаркова І. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 1 кл. Ч1. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 96 с.

22. Желанова В. В. Засоби стимулювання пізнавальних інтересів учнів першого класу / В. В. Желанова, В. В. Теплинська. // Науковий вісник Донбасу. 2011. № 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_1_7(дата звернення 10.10.2024)

23. Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови / методичний поради́ник науковців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового навчального року: методичні рекомендації / за заг. ред. Олега Топузова, Тетяни Засекіної : Ін-т

педагогіки НАПН України. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2022. 296 с.

24. Заика В.А. Забезпечення інтерактивності на уроках у початковій школі в умовах дистанту // Здобутки молодих науковців: зб. матеріалів Всеукраїнської студентської інтернет-конференції «Проблеми і перспективи розвитку освіти XXI століття» (м. Умань, 11-12 листопада 2020 року) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т початкової освіти [та ін.] ; [голов. ред. Комар О. А.; редкол.: Кравчук О. В., Грітченко Т. Я., Лоюк О. В. [та ін.]. Умань, 2020. С. 62-65.

25. Зв'язка І. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках української словесності за допомогою інтерактивних технологій у контексті ідей В. Сухомлинського. ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА І ПРАКТИКА НАВЧАННЯ. Вересень № 1–2 (80–81). 2019. С. 52-56.

26. Кодлюк Я.П., Шишак А.М. Інтерактивні методи роботи з підручником у початковій школі. *Початкове навчання та виховання*. 2020. № 1-3. С. 25-30.

27. Комар О. Теорія і практика застосування інноваційних інтерактивних технологій навчання в руслі концепції розвитку педагогічної освіти // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. 2018. Вип. 1. С. 130-139. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudpu_2018_1_16 (дата звернення 10.10.2024)

28. Кононко О.Л. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» : 2 ч. Київ : МЦФЕР-Україна, 2014. 300 с.

29. Кофан І.М., Белова Л.В. Індивідуально-психологічні детермінанти антиципації особистості. Вісник університету імені альфреданобеля. Серія «педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2017. № 1 (13). С. 112- 117

30. Крамаренко А. Методика навчання природничої, громадянської та історичної освітніх галузей у початковій школі: навч. посіб. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2020. 420 с.

31. Кузьма О. І. Застосування інтерактивних методів навчання в початковій школі// Наука майбутнього : збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених / гол. ред. В.В. Гоблик. Мукачево: РВВ МДУ. 2022. Випуск 2(10). С. 113-116

32. Кузікова С.В. Теорія і практика вікової психокорекції: навч. Посібник 2-ге видання «Університетська книга». Суми. 2020. 300 с.

33. Кузьо О. Пізнавальні інтереси молодших школярів. *Початкова освіта*. №21. 2015. С. 39-55.

34. Кушнір Т. І. Використання інтерактивних методів навчання під час вивчення синтаксису в загальноосвітніх навчальних закладах. Науковий журнал «Молодий вчений», 2016. № 4 (31). С. 545-549

35. Лісовська Т. Сутність інтерактивних технологій навчання та їх можливості в розвитку творчих здібностей особистості. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка». 2021. № 12(44). С. 135–139. DOI: 29 <https://doi.org/10.24919/2413-2039.12/44.21> (дата звернення 10.10.2024)

36. Лозова В. І. Пізнавальна активність школярів (Спецкурс з дидактики): навч. посібник для пед. ін-тів / В. І. Лозова. Харків. Основа при ХДУ, 1990. 89 с.

37. Луцик І. Г. Дидактичні умови інтерактивного навчання предметів суспільно-гуманітарного циклу в педагогічних коледжах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 “Теорія навчання”. Кривий Ріг, 2011. 20 с.

38. Марусинець М. М. Розвиток пізнавальної активності. *Дошкільне виховання*. 2015. 316 с.

39. Поліщук Н.А. Активізація пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках природознавства засобами казок з екологічним сюжетом. *Педагогічний пошук*. № 2(94).2017.С. 17–21

40. Пометун О. І. Інтерактивні методи навчання. Енциклопедія освіти. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

41. Про інноваційну діяльність. Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2002. №36. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

42. П'ять інтерактивних методів навчання [Електронний ресурс] // Освіта нова.2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://osvitanova.com.ua/posts/2278-piat-interaktyvnykh-metodiv-navchannia>(дата звернення 10.10.2024)

43. Реалізація ідей В.О.Сухомлинського в практиці роботи сучасних освітніх закладів: збірник матеріалів регіональних педагогічних читань / Відп. за випуск: І.М. Лапшина, Л.В. Любчак, Н.Ю. Родюк. Вип. 14. Вінниця: ТОВ «Ландо ЛТД», 2018. 268 с.

44. Решетченко С., Скубарєва Т. Інтерактивні методи навчання як засіб успішної навчальної діяльності учнів. Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2021. №33. С. 62–68. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2021-33-07> (дата звернення 10.10.2024)

45. Розвивай свої здібності: Навч. посіб. для мол. школярів / О. Я. Савченко; Міжнар. фонд „Відродження”. К.: Освіта, 1995. 159 с.: іл. (Прогр. „Трансформація гуманіт. освіти в Україні”)

46. Савчук В. О., Ройко Л. Л. Використання технологій інтерактивного навчання як засобу активізації пізнавальної діяльності школярів. Математика. Інформаційні технології. Освіта: збірник тез доп. XII міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 2-4 червн. 2023 р.). Луцьк, 2023. С. 181-184

47.Сердюк Т. В. Інтерактивні технології навчання суспільних дисциплін як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів I - II рівнів акредитації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / Т. В. Сердюк. Кривий Ріг, 2010. 20 с.

48.Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання .Харків: Видавнича група «Основа», 2013. 80 с.

49.Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. К.: Радянська школа., 1988. 310 с.

50.Сьомак О. В., Ройко Л. Л. Використання інтерактивних технологій навчання на уроках у початковій школі. Математика. Інформаційні технології. Освіта : зб. статей X Міжнар. наук.-практ. конф. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. № 8.С. 100-105.

51.Сударик О., Коновальчук І.М. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ // Майстерність комунікації у мистецькій і професійній освіті: збірник наукових праць / за заг. редакцією Н.Є. Колесник, О.М. Піддубної, О.М. Марущак. Житомир: ФО-П «Н.М. Левковець», 2020. У 2-х ч. Ч. II. С. 202-204.

52.Староста В. Технології інтерактивного навчання: сутність, класифікація. *Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки.* 2019.№1. С. 232–237

53.Товкач О. Розвиток пізнавальної активності в учнів 3 класів на уроках «Я і Україна».

54.Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори. Київ: Рад. школа, 1949. 418 с.

55.Удовенко О.М. Інтерактивні методи навчання / Управління школою. 2004. № 34 (82). С. 11-14.

56. Цифрова компетентність сучасного вчителя Нової української школи: зб. тез доповідей учасників всеукр. наук.-практ. семінар / за заг. ред. О.Е. Коневщинської, О.В. Овчарук. Київ : Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. Київ, 2018, 61 с.

57. Шишак А.М. Інтерактивні методи роботи з підручником у початковій школі. Сучасна початкова освіта в поглядах молодих науковців: матеріали II туру Всеукр.конк. студ. наукових робіт зі спеціальності «Початкова освіта». 2019. Вип. 8. С. 138–144.

58. Щербина В.Л. Процес соціалізації особистості в умовах багатоукладного суспільства: соціально-психологічна модель. *Проблеми сучасної психології*. 2016. Вип. 32. С. 614-624. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2016_32_53(дата звернення 10.10.2024)

59. STEM-освіта. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.imzo.gov.ua/stem-osvita/> (дата звернення 10.10.2024)

ДОДАТКИ

Додаток А

Методика дослідження рівня пізнавальної активності за опитувальником Б. Пашнєва

1. Чи важко тобі встигати разом із класом?
 - a) так
 - b) ні
2. Чи хвилюєшся ти, коли вчитель каже, що збирається перевірити, наскільки ти знаєш матеріал?
 - a) так
 - b) ні
3. Чи важко тобі працювати в класі так, як цього хоче вчитель?
 - a) так
 - b) ні
4. Чи сниться тобі інколи, що вчитель розлютився від того, що ти не знаєш уроку?
 - a) так
 - b) ні
5. Чи траплялося, що хтось із твого класу бив або вдарив тебе?
 - a) так
 - b) ні
6. Чи часто ти хочеш, щоб учитель не поспішав, пояснюючи новий матеріал, щоб ти зрозумів, про що він каже?
 - a) так
 - b) ні
7. Чи сильно ти хвилюєшся при відповіді або виконанні завдання?
 - a) так
 - b) ні

8. Чи буває так, що ти боїшся відповідати, оскільки остерігаєшся зробити помилку?

а) так

б) ні

9. Чи тремтять у тебе коліна, коли тебе викликають відповідати?

а) так

б) ні

10. Чи часто твої однокласники сміються з тебе, коли ви граєте у різні ігри?

а) так

б) ні

11. Чи трапляється, що тобі ставлять нижчу оцінку, ніж ти очікував?

а) так

б) ні

12. Чи хвилює тебе питання про те, чи не залишать тебе на другий рік?

а) так

б) ні

13. Чи намагаєшся ти уникнути ігор, у яких робиться вибір, тому що тебе зазвичай не обирають?

а) так

б) ні

14. Чи буває часом, що ти весь тремтиш, коли тебе викликають відповідати?

а) так

б) ні

15. Чи часто у тебе виникає відчуття, що ніхто з твоїх однокласників не хоче робити того, що хочеш ти?

а) так

b) ні

16. Чи сильно ти хвилюєшся перед тим, як почати виконувати завдання?

a) так

b) ні

17. Чи важко тобі отримувати такі оцінки, яких очікують батьки?

a) так

b) ні

18. Чи боїшся часом, що тобі стане зле у класі?

a) так

b) ні

19. Чи будуть твої однокласники сміятися з тебе в разі, якщо ти зробиш помилку під час відповіді?

a) так

b) ні

20. Чи схожий ти на однокласників?

a) так

b) ні

21. Чи тривожишся ти після виконання завдання про те, наскільки добре ти з ним упорався?

a) так

b) ні

22. Коли ти працюєш у класі, чи впевнений у тому, що все добре запам'ятаєш?

a) так

b) ні

23. Чи сниться тобі іноді, що ти у школі й не можеш відповісти на запитання учителя?

a) так

b) ні

24. Чи правда, що більшість дітей ставляться до тебе доброзичливо?

a) так

b) ні

25. Чи працюєш ти старанніше, якщо знаєш, що результати твоєї роботи будуть порівнюватися у класі з результатами твоїх однокласників?

a) так

b) ні

26. Чи часто ти мрієш про те, щоб менше хвилюватися, коли тебе викликають відповідати?

a) так

b) ні

27. Чи боїшся ти іноді вступати у суперечку?

a) так

b) ні

28. Чи не трапляється, що твоє серце починає сильно битися, коли учитель каже, що збирається перевірити твою готовність до уроку?

a) так

b) ні

29. Коли ти отримуєш хороші оцінки, чи думає хтось із твоїх друзів, що ти хочеш вислужитися?

a) так

b) ні

30. Чи добре ти себе відчуваєш із тими однокласниками, до яких інші діти ставляться з особливою повагою?

a) так

b) ні

31. Чи буває, що деякі діти в класі говорять те, що тебе заторкує?

a) так

b) ні

32. Як ти гадаєш, чи втрачають прихильність класу ті учні, які не можуть упоратися з навчанням?

a) так

b) ні

33. Чи схоже на те, що більшість твоїх однокласників не звертають на тебе уваги?

a) так

b) ні

34. Чи часто ти боїшся виглядати безглуздо?

a) так

b) ні

35. Чи задоволений ти тим, як до тебе ставляться вчителі?

a) так

b) ні

36. Чи допомагає твоя мама в організації шкільних вечірок, як інші мами твоїх однокласників?

a) так

b) ні

37. Чи хвилювало тебе колись те, що думають про тебе навколишні?

a) так

b) ні

38. Чи сподіваєшся ти вчитися у майбутньому краще, ніж зараз?

a) так

b) ні

39. Чи вважаєш ти, що одягаєшся до школи так само добре, як і твої однокласники?

a) так

b) ні

40. Чи часто ти замислюєшся, відповідаючи на уроці, що про тебе в цей час думають інші?

а) так

б) ні

41. Чи мають здібні учні якісь виняткові права, яких не мають інші учні в класі?

а) так

б) ні

42. Чи дратує деяких твоїх однокласників, коли тобі вдається бути кращим за них?

а) так

б) ні

43. Чи задоволений ти тим, як до тебе ставляться твої однокласники?

а) так

б) ні

44. Чи добре ти почуваєшся, коли залишаєшся наодинці з учителем?

а) так

б) ні

45. Чи висміюють однокласники часом твою зовнішність та поведінку?

а) так

б) ні

46. Чи гадаєш ти, що переймаєшся своїми шкільними справами більше, ніж твої однокласники?

а) так

б) ні

47. Якщо ти не можеш відповісти, коли тебе запитують, чи відчуваєш ти, що от-от розплачешся?

а) так

b) ні

48. Коли ввечері ти лежиш у ліжку, чи думаєш ти часом із тривогою про те, що буде завтра в школі?

a) так

b) ні

49. Працюючи над складним завданням, чи відчуваєш ти інколи, що абсолютно забув речі, які добре знав раніше?

a) так

b) ні

50. Чи тремтить трохи твоя рука, коли ти працюєш над завданням?

a) так

b) ні

51. Чи відчуваєш ти, що починаєш нервувати, коли учитель каже, що збирається дати класу завдання?

a) так

b) ні

52. Чи лякає тебе перевірка твоїх завдань у класі?

a) так

b) ні

Додаток Б.

Тема: Яка роль повітря у природі.

Мета:

формування предметних компетентностей: розширити знання учнів про значення повітря для об'єктів живої природи; розвивати допитливість, спостережливість, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно і в групі спостерігати та досліджувати властивості повітря, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів;

уміння вчитися: вміння спілкуватися державною мовою, уміння навчатися протягом життя, компетентності в природничих науках та технологіях, екологічна грамотність.

Очікувані результати:

- досліджує самостійно / у групі властивості повітря;
- складає розповідь про значення повітря для рослин, тварин, людини.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок

Обладнання: комп'ютер, відео ресурс з

інтернету <https://osvitoria.media/experience/5-doslidiv-iz-predmetu-ya-doslidzhuyu-svit-yakym-zradyut-dity-pid-chas-onlajn-navchannya/>, [https://www.youtube.com/watch?v=CETBtb7kRYA\(0:40\)](https://www.youtube.com/watch?v=CETBtb7kRYA(0:40))

підручник «Я досліджую світ» 3 клас Ч.1.Т.Гільберг, схема – таблиця ЗХД.

Матеріали для дослідів -пластикові пляшки, повітряні кульки, тарілки, свічки в металевому корпусі, склянки, монети(за кількістю груп), оцет, сода, пакети малі (для кожного учня) , схеми виготовлення паперових літаків, рулетка;

для конструювання – аркуші паперу А4 (кольорові, односторонні), фломастери або кольорові олівці.

Освітні галузі: природнича, технологічна.

Хід уроку

1. Організація класу до уроку
1. Перевірка готовності учнів до уроку
2. Створення сприятливого психологічного комфорту

Які найдієвіші ліки у світі?

Обійми! Вам скажуть дорослі і діти.

Обійми! Вгамують і біль, і образу.

Обійми! Це те, що подіє відразу.

Н.Карпенко

- Обійміть сусіда праворуч, обійміть сусіда ліворуч, обійміть того, хто вам подобається найбільше. Обіймемося всі разом, бо ми сьогодні повинні бути сильною командою, адже попереду в нас багато завдань і пригод.

2. Актуалізація опорних знань.

2.1. Зіткнення учнів з проблемою й висловлення первинних гіпотез

- Зробіть , будь ласка, глибокий вдих і, затримуючи повітря, рахуйте подумки. Полічимо на скільки секунд кожен із нас можее затримати дихання.

Висновок: людина не може існувати без повітря.

- Воно їй необхідне більше, ніж їжа та вода. Але, як виявляється, споживає людина повітря по-різному, в залежності від темпу життя.

2.2. Задача.

Під час відпочинку людина споживає – 12 кг повітря

Під час легкої роботи – 45 кг

Під час важкої роботи – 69 кг

На скільки менше вживає людина повітря під час відпочинку, ніж під час важкої роботи? Розв'яжіть задачу.

3. Вивчення нового матеріалу

3.1. Визначення теми й мети уроку, мотивація навчальної діяльності

- Тож сформулюйте тему сьогоднішнього уроку.

Так, сьогодні ми будемо досліджувати склад повітря, ви дізнаєтесь, що таке атмосфера, яке значення має повітря для об'єктів живої природи, а також будемо конструювати, вирішувати цікаві задачі.

3.2. Стратегія ЗХД. Запишемо у перший стовпчик таблиці, що вам відомо з цієї теми. У другий стовпчик, про що хотіли б дізнатися. Третій – заповнимо в кінці уроку.

Знаємо	Хочемо дізнатися	Дізналися

3. Вправа «Мозковий штурм»

- То для чого нам повітря?
- А чи можна його побачити?
- Чи можна зловити повітря? Діти висловлюють припущення.

3.4. Дослідницька робота. Робота з гіпотезами, висловленими учнями.

Проведемо дослід 1.

- У кожного на парті є одноразовий целофановий пакет.
- Що у ньому є?
- Відкрийте і різким рухом зачерпніть, зловіть повітря.
- Швиденько закрутіть, ми отримали повітряну подушечку. Наш пакетик наповнився.

Висновок. Повітря – це газоподібне тіло, як будь - яке тіло, займає певне місце та складається з речовин.

-З яких речовин складається повітря?

3.4.1.Експеримент.Хто дістане монетку з води, не замочивши рук? <https://osvitoria.media/experience/5-doslidiv-iz-predmetu-ya-doslidzhuyu-svit-yakym-zradyut-dity-pid-chas-onlajn-navchannya/>

- Я пропоную провести один експеримент, що доведе наявність кисню у повітрі. Будемо працювати в групах.

У вас на партах є:

- Маленька пласка тарілка
- Монетка
- Свічка у корпусі, щоб могла стояти без підсвічника.
- Склянка , якою можна буде повністю накрити цю свічку.

Важливо: дослід з вогнем можна проводити тільки в присутності дорослих, щоб дотриматись усіх правил протипожежної безпеки. Тому запалювати свічку буду вам я.

Спершу покладемо монету в пласку тарілку і наливаєм трохи води — 0,5-1 см. Переконаємось, що справді монетка втонула. Спробуйте дістати зараз монетку з води й при цьому не замочити пальці. Нічого не вийшло? Що ж, час починати експеримент, який у прямому сенсі слова допоможе «вийти сухим із води».

Запалюємо свічку та поставимо її в центр тарілки поруч із монеткою. Настав час накрити свічку, що горить, склянкою. І в цей момент починається «магія»! Вогонь швидко згасає. Чому? Так, закінчився кисень, а вода піднімається вгору по перевернутій склянці, звільнивши монету від води. Вуаля, можна ібрати монетку, не змочивши пальці!

Висновок:

Свічка згасає, бо в повітрі, яке було в склянці згорів кисень, тиск всередині склянки стрімко падає, і вода з тарілки заповнює порожнє місце.

Отже, ми довели, що в повітрі є кисень.

3.4.2. Експеримент «Самонадувна кулька».

- Наша міні-лабораторія продовжує працювати. Проведемо наступний експеримент.

Для нього потрібні такі матеріали: повітряні кульки, порожня пляшка ємністю 1 або 1,5 літри, чайна ложка, лійка, столовий оцет, гідрокарбонат натрію (харчова сода).

Працюємо за алгоритмом:

- заповнюємо пляшки на третину оцтом;(у дітей вже заповнені)
- засипаємо в кульку за допомогою лійки 2-3 чайні ложки соди;
- надягаємо кульки на пляшку;
- спостерігаємо: кулька надувається.

Висновок: У пляшці відбувається хімічна реакція. В ході реакції виділяється вуглекислий газ, кулька надувається. Отже, в повітрі є вуглекислий газ.

Важливі нюанси : Якщо хочете, щоб повітряна кулька зависла під стелею, потріть її об будь-який синтетичний матеріал і відпустіть – завдання буде виконане. Кулька протримається вгорі до 5 годин.

4. Розв'язування задачі . Ми вже довели, що в повітрі є кисень, вуглекислий газ.

- А найбільше в повітрі є азоту. Близько 80 %. Кисню у 4 рази менше. Скільки % кисню у повітрі? Розв'яжіть задачу.

5. Робота з діаграмою «Склад повітря». У підручнику на с. 100 досліджуємо діаграму.

- Яким кольором позначено азот? Бачимо, що його найбільше. Але він не потрібний живим організмам для дихання. Живі організми вдихають і видихають однакову кількість азоту.

- Якого газу найменше? Так. Вуглекислого газу в повітрі дуже мало. Він виділяється в повітря під час горіння, гниття решток рослин і тварин, виверження вулканів та під час дихання.
- Яким кольором зображений кисень? Саме кисень потрібний для дихання живим організмам, тобто рослинам, тваринам, людям.
- Невеликий відсоток становлять інші гази: водяна пара, дим, сажа, відпрацьовані гази автомобілів та ін..

6. Обговорення гіпотез.

– Чому люди насаджують рослини у населених пунктах та розводять у своїх помешканнях?

- Рослини є джерелом утворення кисню на планеті. Вони, для утворення поживних речовин, поглинають вуглекислий газ, а виділяють кисень. Відбувається лише у світлу частину доби. Цікаво, що більшу частину кисню виділяють водорості, і тільки невелику – рослини суші.

3.8. Інформаційне повідомлення з демонстрацією відео «Будова атмосфери». [https://www.youtube.com/watch?v=CETBtb7kRYA\(0:40\)](https://www.youtube.com/watch?v=CETBtb7kRYA(0:40))

4. Робота за інженерним напрямком.

4.1. Розповідь з елементами бесіди

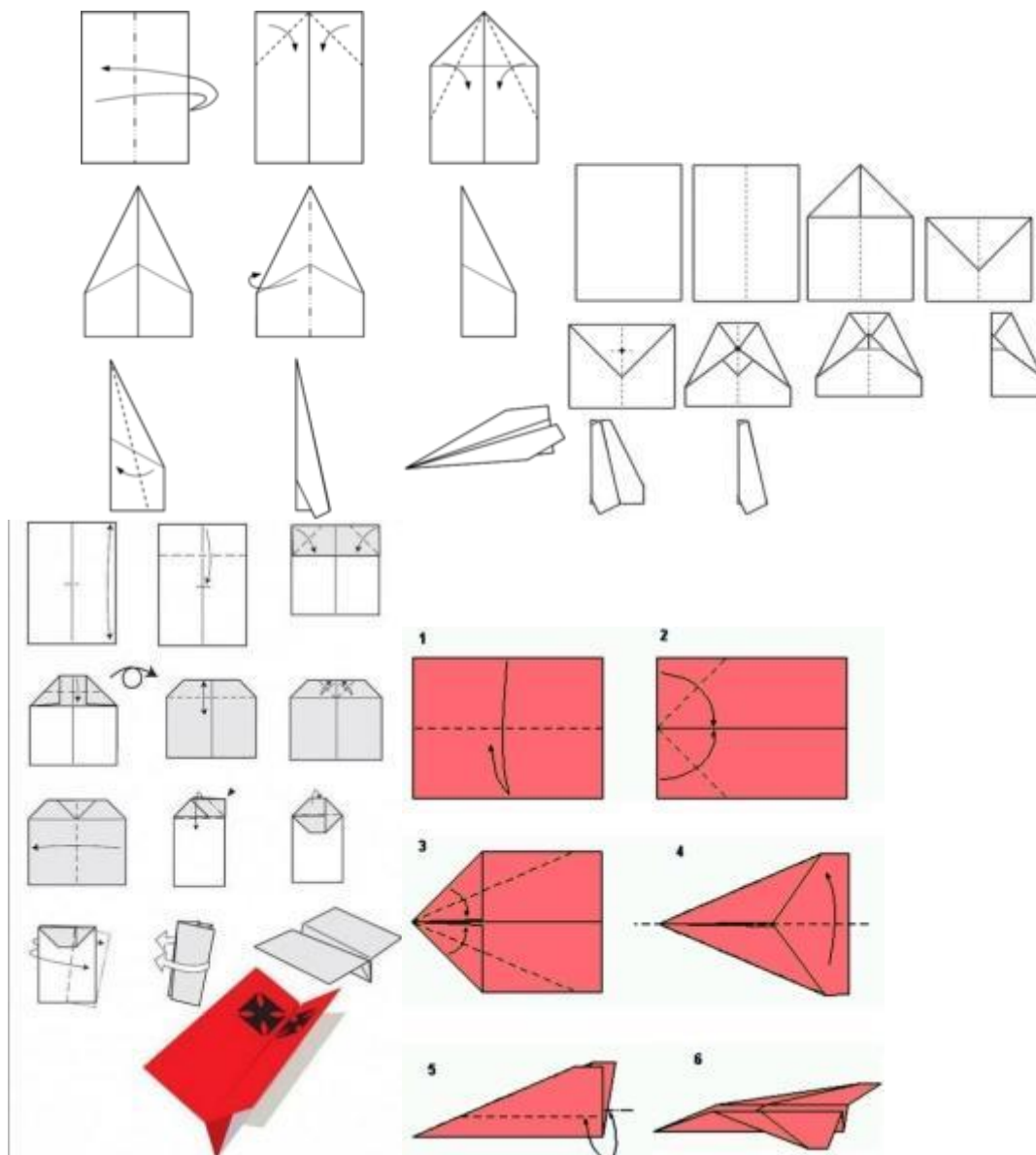
- Людина використовує повітряний простір для здійснення перельотів на великі відстані. Сьогодні ви будете конструкторами і створите модель літака з паперу. Виготовлення літаків з паперу - це не тільки дитяча забавка. Авіаконструктори у випробувальних центрах спочатку проводили випробовування на моделях літаків з паперу. Американський концерн Lockheed Corporation першим почав тестувати авіаційні розробки саме на паперових копіях своїх лайнерів.

-Поміркуємо : яким має бути ідеальний літачок з паперу?

- Найголовніша характеристика літачка – це дальність його польоту. Тривалість і дальність польоту залежать від багатьох факторів: моделі виробу, симетричності згинів, погоди, місцевості, якості паперу.

4.2. Самостійна творча робота учнів

- Будемо працювати за схемами. У вас є 4 варіанти схем для виготовлення виробу та зразки виготовлених літачків. Зробіть свій вибір.

4.3. Випробовування літачків на дальність польоту. Вимірювання відстані польоту кожного літачка рулеткою. Визначення рекордсмена польотів.

4.4. Обговорення результатів. Удосконалення робіт (за потреби).

5. Рефлексія

- Заповнимо третю колонку таблиці «Дізналися».

Додаток В

1. Робота в групах

Сторітелінг

Діти, вам подобається слухати цікаві захоплюючі історії – і не дивно, адже люди полюбили їх дуже давно – ще тоді, коли мало хто був писемним, не було книг, Інтернету та інших популярних сьогодні джерел інформації.

Сьогодні я вам пропоную скласти з однокласниками свою історію за власним початком, серединою, або кінцем.

1 група

2 група

3 група

Додаток Г

Тема: Христина Мельник «Марія Приймаченко». Дослідження медіа «Добрі звірі Марії Приймаченко».

Мета. Ознайомити учнів із життям та творчістю видатної української художниці Марії Приймаченко; опрацювати статтю Христини Мельник «Марія Приймаченко»; навчати працювати з медіа, аналізувати побачене, виділяти головне; удосконалювати навички свідомого, виразного читання прозових творів, збагачувати словниковий запас учнів. Розвивати критичне мислення, творчі здібності, мовлення, вміння працювати в парі та групі. Виховувати бажання вивчати твори мистецтва українських художників, почуття прекрасного.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Вправа «Очікування».
2. Мотивація навчальної діяльності.

II. Основна частина уроку.

Дослідження медіа «Добрі звірі Марії Приймаченко».

Чи доводилося вам бувати на виставках художників? Чи запам'ятали ви їх прізвища? Які картини справили на вас найбільше враження?

Зіскануйте QR-код, перегляньте відео «Добрі звірі Марії Приймаченко».

Вправа «Мікрофон»

- Чому виставка має таку назву?
- Що вам найбільше запам'яталося?
- Що вас вразило?

Робота над статтею Христини Мельник «Марія Приймаченко». «Щоденні 5». Читаю для когось.

- Учні працюють у парах. Почергово читають по одній частині статті.
 - Які факти з життя Марії Приймаченко справили на вас найбільше враження? Чому?
 - Скільки картин створила художниця? Усвідомлення змісту прочитаного.
- Учні самостійно врівголоса перечитують першу частину статті.
 - У якій родині народилася Марія Приймаченко?
 - Що зображувала художниця на своїх картинах?
 - Де демонстрували картини відомої українки?

Читання частини «Щоб не плакати, я сміялась...».

- Яке лихо трапилося з семирічною дівчинкою?
- Чим почала займатися Маруся?

Читання частини «Порося за малюнки».

- Що замовляли односельці Марії?
- Як розраховувалися за роботу?

Читання частини «Звірі з фантазії».

- Чому, на вашу думку, відомий режисер привіз Марію Приймаченко в зоопарк?

Вправи на вдосконалення техніки читання.

Вправа «Хвости».

Вправа «Кидок — засічка».

- «Щоденні 5». Висловлююся за змістом прочитаного
- Чим вразила вас дівчинка Марія Приймаченко?

III. Заключна частина.

Рефлексія.

«Літературний кошик»

Запитання художниці:

- Уявіть, що ви маєте змогу поспілкуватися з художницею.

Про що ви запитали б у неї?

Додаток Д

Тема: Знаходження частини від числа.

Таблиця множення і ділення числа 10

МЕТА: навчити учнів застосовувати правило множення та ділення на 10 під час обчислення прикладів; удосконалювати навички знаходження частини від числа; формувати навички усних і письмових обчислень; розвивати, мислення, увагу, вміння коригувати результатами своєї діяльності ; виховувати інтерес до математики.

ОБЛАДНАННЯ: ілюстративний матеріал , методичні матеріали, картка, демонстраційний матеріал

ТИП УРОКУ : комбінований урок.

ХІД УРОКУ

I. Організація учнів до уроку.

1. Створення психологічного настрою.

Я всміхаюсь сонечку: "Здрастуй золоте!"

Я всміхаюсь квіточці: Хай вона росте!

Я всміхаюсь дощику: Лийся мов з відра!

Друзям усміхаюся, Зичу їм добра!

- Посміхніться своїм однокласникам та побажайте успіхів під час уроку, гарного настрою, правильних відповідей, уваги та кмітливості.

II. Повідомлення теми уроку.

— Сьогодні зі скарбнички пані Математики дістанемо ще один скарб. Дізнаймося, який? Відгадайте трицифровий код, виконавши, завдання № 400 на с. 70.

— Правила множення та ділення
На уроці математики ми ознайомимося з правилом множення і ділення числа на 10, з ознакою подільності числа на 10; удосконалюватимемо вміння знаходити частину від числа, розв'язувати задачі, складати задачу за даними таблиці.

III. Актуалізація опорних знань учнів

Усний рахунок <https://wordwall.net/uk>

Робота в зошиті

• Каліграфічна хвилинка. Запис числа 10

- Пропишіть число 10 каліграфічно. Які числа можна утворити з цифри 1? (1,11,111,1111.) Які числа в межах 100 мають у запису цифру 0? (Круглі числа.)

Вивчення нового матеріалу

1. Ознайомлення учнів із правилом множення і ділення числа на 10

Робота з підручником

1. Складання таблиці множення і ділення на 10 (с. 70, № 401).

- Які вирази на множення склали із прикладів на додавання числа 10?
- Продовжте складати таблицю множення числа 10.
- Які частки склали із добутоків?
- Продовжте складати таблицю ділення на 10.

2. Ознайомлення із правилом раціонального множення і ділення на 10.

- Яку властивість можна застосувати до випадків множення і ділення числа на 10? (Щоб помножити число на 10, достатньо до нього праворуч приписати один нуль. Щоб поділити число на 10, достатньо від нього праворуч відкинути один нуль.)

3. Первинне закріплення. Колективне виконання завдання 3 із №401.

- Розгляньте зразок виконання завдання. Яким законом варто скористатися для перетворення добутку чисел? (Переставний закон множення.)

- Складіть частки за зразком. Що в них спільного?

$$2 \cdot 10 = 10 \cdot 2 = 20 \quad 20 : 2 = 10$$

2. Удосконалення обчислювальних навичок.

Самостійне виконання завдання № 402

- Обчисліть вирази — і дізнаєтеся назву однієї з найдавніших інтелектуальних ігор.

$$42:7-10 = 60 \quad 100-70:10 = 93$$

$$(25+ 25): 10 = 5 \quad 5-6:10 = 3$$

$$10-2:4 = 5 (10 + 4-5): 10 = 3$$

93	3	93	60	5
Ш	а	Ш	к	И

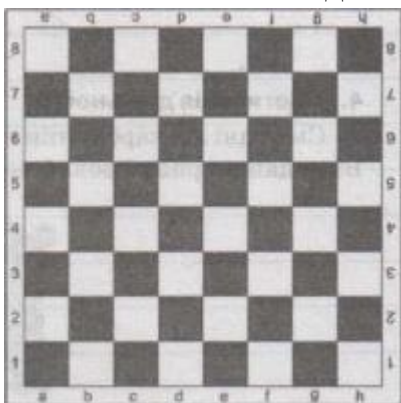
Індивідуальний підхід до учнів, які навчаються за інклюзивною формою навчання: завдання на картках.

Цікаві факти про шашки

- Ігри, подібні до шашкової, існували ще 1600 року до нашої ери у Стародавньому Єгипті.
- Уміння гри в шашки було важливою складовою лицарського виховання.
- За давньогрецькою легендою, гру в шашки придумав бог Гермес. За іншою версією, шашки винайшли під час осади Трої, яка тривала 10 років.

3. Ознайомлення з ознакою подільності числа на 10. Вправа «Мікрофон» (с. 71, №403)

- Які числа можна поділити на 10?

- Яка ознака подільності числа на 10? (Якщо запис натурального числа закінчується цифрою 0, то це число ділиться на 10 без остачі.)

4. Хвилинка «Раціональні обчислення»

- Для якої гри використовують таку дошку?
- Як швидко обчислити кількість клітинок на цій дошці?

$$(8 \cdot 8 = 64.)$$

- Чим відрізняється дошка для міжнародної гри в шашки?

Розгляньте малюнок у підручнику (с. 71, № 404).

- Скільки клітинок на кожній стороні дошки? (10.)

- Обчисліть кількість клітинок на цій дошці дією множення.

$(10 \cdot 10 = 100.)$

- Скільки темних і скільки світлих клітинок на цій дошці?

(по 50.)

Фізкультхвилинка

Закріплення вивченого матеріалу

1. Удосконалення вміння розв'язувати і складати задачу за даними таблиці

1) Колективне розв'язування задач № 405, 406.

- Що відомо про ціну ручки?
- Якою дією знайдемо ціну ручки? $(90 : 10 = 9.)$
- Скільки всього гривень коштують пенал і ручка? $(90 + 9 = 99.)$
- Скільки гривень коштує один бублик? (7 гривень.)
- Скільки гривень коштують 10 таких бубликів? $(7 \text{ грн} \cdot 10 = 70 \text{ грн.})$

2) Складання задачі за даними таблиці (с. 71, № 407).

- Який товар купували? *(Йогурт і сік.)*
- Скільки коштує йогурт? (10 грн.) Сік? (6 грн.)
- Скільки стаканчиків йогурту купили? $(3.)$ Скільки паків соку купили? $(10.)$
- Яке запитання можна поставити до умови задачі? *(Яка вартість усієї покупки?)*
- Як обчислити вартість трьох стаканчиків йогурту? $(10 \cdot 3 = 30.)$
- Як обчислити вартість 10 паків соку? $(6 \cdot 10 = 60.)$
- Складіть вираз для розв'язання задачі. $(10 \blacksquare 3 + 6 \cdot 10 = 90.)$

2. Геометрична хвилинка

- До якої фігури можна доповнити дану фігуру? Згадайте властивості сторін прямокутників.

- Чому буде дорівнювати сума довжин горизонтальних відрізків?

$(2 \text{ см} + 4 \text{ см} + 1 \text{ см} = 7 \text{ см.})$ Вертикальних відрізків? $(1 \text{ см} + 2 \text{ см} + 1 \text{ см} = 4 \text{ см.})$

- Як швидко обчислити периметр певної фігури? *(Як периметр прямокутника зі сторонами 4 і 7 см.)*

- Обчисліть периметр фігури двома способами. Зробіть висновок.

3. Робота в групах

Учні об'єднуються у групи по 6. Виконують завдання за допомогою роздаткового матеріалу.

Знайти половину числа ($1/2$ від 20).

Знайти третину числа ($1/3$ від 30).

Знайти $1/10$ від 50.

$1/2$ від 16, $1/3$ від 27, $1/10$ від 70.

Розв'язати задачу: "У кошику було 30 яблук. $1/3$ яблук з'їли. Скільки яблук залишилось?"

Кожна група презентує свої рішення.

Підсумок уроку

- 1. Метод «Світлофор»:** Учні на картках світлофора (зелене — все зрозуміло, жовте — були труднощі, червоне — потрібно ще попрацювати) позначають рівень розуміння теми.

2. Пояснення домашнього завдання (с. 77, №408, 409)

3. Обговорення:

Що було найцікавішим?

Які завдання викликали труднощі?